

Élmény! Minden tekintetben.

www.mupa.hu

A Magyar Nemzeti Balett színei – klasszikustól a modernig A Magyar Nemzeti Balett Alapítvány produkciója

2008. május 21., június 18., 19.00
Fesztivál Színház

Magyar Concerto Homage à Bartók Béla Magyar Állami Népi Együttes

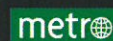
2008. június 19., 19.00
Fesztivál Színház

STRATÉGIAI
PARTNEREINK

Systems

STRATÉGIAI MÉDIA-
PARTNEREINK

Tartalom

TÁNC művészet DANCEART

A magyarországi táncszervezők közéleti, kritikai, táncelméleti és táncművészeti folyóirata
XXXIX. évfolyam
2008. 3. szám
Főszerkesztő:
Kaán Zsuzsa
Védnökök:
Markó Iván, Seregi László
Védnökség és szerkesztőbizottság:
Esztergályos Cecília,
Harangozó Gyula,
Keveházi Gábor,
Kricskovics Antal,
Kún Zsuzsa, Nádas Myrtill,
Szakály György,
Zsuráfszky Zoltán
Angol szöveg: Kálmán Tamás
Munkatárs: Forró Ildikó
A szerkesztőség címe:
1300 Budapest 3, Pf. 142
Tel./fax: (36-1) 368-5470
www.danceart.hu
www.tancmuveszet.hu
e-mail: danceart@t-online.hu

Művészeti tervező: Kaán Zsuzsa
Nyomdai előkészítő: Kató András
Olvasószerkesztő: Kaán Zsuzsa
Lapmenedzser: TRIONFO Stúdió

Kiadó:
Nemzetközi Tánc- és Kultúra
Alapítvány

E szám támogatói:
Nemzetközi Tánc- és Kultúra
Alapítvány

TRIONFO Stúdió
NCA

Terjeszti a Magyar Posta Rt.,
a LAPKER Rt.,
a regionális részvénytársaságok
és alternatív terjesztők.

Előfizethető Budapesten
a Magyar Posta Zrt. Hírlap Üzlet-
ágánál (levélcím: 1008 Budapest,
Orczy tér 1.), valamennyi postán,
kézbesítőknél, e-mailen:
hirlapelofizetes@posta.hu, faxon:
303-3440. További információ:
(06-80) 444-444

Belföldre előfizethető még
a szerkesztőségben közvetie-
nül, vagy csekkbefizetéssel.
(Előfizetői csekk a szerkesztő-
ség e-mail címén, illetve tele-
fonon igényelhető.)

Külföldön terjeszti a
Batthyány Kultur-Press Kft.
1014 Budapest,
Szentháromság tér 6. Tel.:
489-0042

Évi hat szám ára:
3210,- Ft+ postaköltség
HU-ISSN: 0134-1421

A 2008. 3. szám
a 2008. június 15-ig megtartott
táncművészeti kiállításról

4 KÖSZÖNTJÜK
KITÜNTETETTJEINKET
A TÁNC VILÁGNAPJÁN

5 A II. New Generation Nemzetközi
Ifjúsági Balettverseny győztesei

MŰSORAJÁNLAT
6 A Honvéd Táncszínház
augusztusi műsora

KÖNYVJELZŐ

7 Vitányi Iván:
Itt a Tánclexikon – Emlékezzünk
Dienes Gedeonra!

BÚCSÚZÓUL
8 Jeszenkszky Endre (1925 – 2008)
– Kaán Zsuzsa, Klapka György,
Egerházi Attila megemlékezése

INTERJÚ KÉT HANGRA

11 „Ha két táncos jól tud
együttműködni, akkor azt min-
denképpen érdemes kihasználni!”
– Beszélgetés Kozmér
Alexandrával és Oláh Andrással
Kálmán Tamás interjúja

EXKLUZÍV

14 Orosz Adél 70 éves!
Kálmán Tamás összeállítása

ÉLŐ TÁNC TÖRTÉNET

16 Harangozó Emlékműsor
Kálmán Tamás és Orosz Adél
megemlékezése

XV. EURÓPAS MAGYAR
TÁNCDÍJ ÉS
VI. EURÓPAS GÁLA

18 László Zsuzsa:
Egy sajtótájékoztató hangulata

19 Sajtótájékoztató és az új kuratórium

20 * A XV. díjátadás és
a VI. EuróPAS-Gála a Budapesti
Operettszínházban

23 A fogadás – Kanyó Béla képiportája

A *-gal jelölt írás vagy részlete angolul is olvasható.

A CÍMLAPON:

24 Kaán Zsuzsa:
Pán Péter, avagy a megtalált fiúk

VILÁGTÜKÖR

26 Macher Szilárd:
Régi-új Csipkerózsika a Covent
Gardenben

28 Nádas Myrtill: Két egyfelvoná-
sos a Royal Ballet műsorán

KRITIKA

• Kortárs balett

30 Kaán Zsuzsa: Bolero/Déjà-vu
– Két premier és a Carmen a
Magyar Balettszínház Gödöllő
reperoárján

• Néptánc

32 M. Nagy Emese:
Mezőség – A Honvéd Táncszínház
bemutatója

• Kortárs tánc

34 Kaán Zsuzsa: Táncszertartás
katarzissal – A Shen Wei Dance
Arts a Művészetek Palotájában

TÁNC ÉS IRODALOM

36 M. Nagy Emese:
„Táncot, forgósat, édeset”
– A tánc szerepe
Szécsi Margit költészetében

39 CONTENTS

EXCERPS

40 The 15th EuroPAS Hungarian Dance
Award and the 6th EuroPAS Gala

VENDÉGEINK VOLTAK

42 Kaán Zsuzsa-Kálmán Tamás:
Ballroom for Life – Budapesten a
Jelizarov Táncszínház

Köszöntjük kitüntetettjeinket!

Nemzeti ünnepünk, március 15. alkalmából Dr. Hiller István oktatási és kulturális minisztertől – Dr. Sólyom László, a Magyar Köztársaság Elnöke megbízásából – a MAGYAR KÖZTÁRSASÁGI EZÜST ÉRDEMKERESZT kitüntetésben Simon Csaba – a Duna Művészegyüttes szolista részese.

Sólyom László köztársasági elnök a Parlamentben A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG ÉRDEMES MŰVÉSE címet adományozta Roboz Ágnes mesternőnek és Goda Gábor koreográfusnak, az Artus művészeti vezetőjének.

***

2008. április 29-én, a tánc világnapján a Magyar Táncművészek Szövetsége a Művészetek Palotájában az alábbi művészeket jutalmazta:

ÉLETMŰ-DÍJ: E. Kovács Éva, Somogyi Tibor

POSZTUMUSZ-DÍJ: Harangozó Gyula (1908-1974),
Szigeti Károly (1930-1986)

AZ ÉVAD LEGJOBB ALKOTÓJA: Gergye Krisztián

AZ ÉVAD LEGJOBB NŐI TÁNCOSA: Jónás Zsuzsa, Pozsár Kitti Éva

AZ ÉVAD LEGJOBB FÉRFI TÁNCOSA: ifj. Zsuráfszki Zoltán, Szász Dániel

AZ ÉVAD LEGJOBB VÉGZŐSE:

Hajszán Kitti (Évfolyamvezető balettmestere: Salga-Gerencsér Gabriella),
Szabó Richárd (Évfolyamvezető balettmesterei: ifj. Nagy Zoltán,
Sebestyén Csaba)

TÁNCMŰVÉSZETÉRT-DÍJ: Kóvágyó Zsuzsanna, Sáfrány Zoltán

***

IMRE ZOLTÁN-DÍJ: Juronics Tamás

***

A FÜLÖP VIKTOR-ÖSZTÖNDÍJ NYERTESEI:

Dudás Dániel, Juhász Kata, Lisztóczy Hajnalka, Réti Anna (alkotóművészet),
Szeregyi Zsófia (balettművészet),
Svidró Viktor József (modern táncművészet),
Kádár Ignác (néptáncművészet),
Katonka Zoltán (alternatív-kortárs táncművészet),
Kovács Henrik (pedagógia),
Fenyves Márk (táncstudomány)

***

A TÁNCMŰVÉSZET című folyóirat szakmai díjának kuratóriuma 2008. április 29-én, a tánc világnapján a Budapesti Operettszínházban az alábbi művészeket jutalmazta az EuróPAS Magyar Táncdíjjal:

• Kovács Gergely Csanád, a Magyar Nemzeti Balett táncművésze, show-tánc Európa- és világbajnok,

• Máté Dorottya néptáncművész, a Csillagszemű Táncegyüttes szolista,

• Máté Mórinc néptáncművész, a Csillagszemű Táncegyüttes szolista,

• Lukács András balettművész, a Magyar Nemzeti Balett volt szolista-koreográfusa, 2006-tól a bécsi Staatsoper szolista-koreográfusa,

• Linda Schneiderova cseh balettművész, a Magyar Balett Színház Gödöllő szolista, asszisztense,

• A Madách Musical Tánciskola növendéktársulata.
Alapító igazgató: Sárközi Gyula.

Valamennyi kitüntetettnek őszintén gratulál, és pályáján további sikereket kíván

a TÁNCMŰVÉSZET
kiadói kuratóriuma
és szerkesztősége.

Budapest, 2008. április 29.

A Kultúrpon Iroda tánc hírei:

**Amszterdami társulat
táncosokat keres**
Táncosokat keres a
Dansgroep Amsterdam
holland táncársulat.

**Német táncársulat
férfi táncost keres**
Klasszikus és moderntánc-
ismeretekkel rendelkező
férfi táncost keres a 2008-
2009-es évadra a Giesseni
Városi Színház táncársulata.

**Brit tánciskola
balett-tanárokat keres**
Egy teljes és egy rész-
munkaidős balett-tanárt
keres az 1920-ban alapított
brit Rambert Kortárs- és
Balettiskola.

**Brnóba balettmestert
keresnek**
Balettmestert keres a Brnói
Nemzeti Színház
a 2008/2009-es évadra.

**Olasz társulat
táncosokat keres**
A bolzanói Veronika Riz
Társulat kiváló kortárs-
tudással bíró férfi és női
táncosokat keres a
2008. november 3. és 2009.
január 16. közötti időszakra.

Lyoni Táncbiennále 2008
2008. szeptember 6. és 30.
között rendezik meg
a Lyon-i Táncbiennalét.

**Kontakt improvizációs
műhely Romániában**
2008. július 26. és augusztus
3. között rendezik meg a
3. Trans-Contact kontakt
improvizációs fesztivált
és műhelyfoglalkozást
Kolozsváron.

**Tánc- és színházi vásár
Spanyolországban**
2008. szeptember 29. és
október 3. között
nemzetközi tánc- és színházi
vásárt rendeznek
Spanyolországban.

**Valamennyi cikkről
bővebb információ:**
www.kulturpont.hu/tancmuveszet.php

Gratulálunk a győzteseknek!

A II. New Generation Nemzetközi Ifjúsági Balett és Kortárs Tánc Verseny győztesei:

A 2008-ban II. alkalommal, Budapesten megrendezett nemzetközi versenyen, a közel 100 fős mezőnyben a Magyar Táncművészeti Főiskola (MTF) 30 növendéke és hallgatója is indult, s 26-an kerültek a második fordulóba. Közülük a nemzetközi zsűri a május 26-i Döntőben 12 versenyzőnek ítélte oda díjat.

KLASSZIKUS BALETT
JUNIOR
I. díj: HORÁNYI ADRIENN (MTF) 100.000 Ft; Basel Dance Academy által szervezett nyári kurzus: MUDANCE 2008 Château de Villersexel, France
II. díj: HOVÁN BLANKA (MTF) 50.000 Ft; Basel Dance Academy által szervezett nyári kurzus: MUDANCE 2008 Château de Villersexel, France
III. díj: PALKOVICS TÍRIA (MTF) Vásárlási utalvány 50.000 Ft értékben a SANSHA budapesti üzletébe
KÜLÖNDJ: VITÁRIUS ORSOLYA (MTF) Christina Dance Wear ajándék csomag KÜLÖNDJ: KOVÁCS GALAVICS DOMINIKA Magyar Táncművészeti főiskola nyári kurzusa
YOUTH
I. díj: CSONKA VANESSZA (MTF) 100.000 Ft Éves ösztöndíj a londoni Central Ballet Schoolba
II. díj: IKU NAKAGAWA (MTF) Nyári kurzus a londoni Royal Ballet School-ban
III. díj: KASZA POLETT (MTF) Nyári kurzus a londoni Central Ballet School-ba
III. díj: KELEMEN ÁGNES (MTF) Nyári kurzus a londoni Royal Ballet School-ba
A MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ KÜLÖNDJÁJA: LEBLANC GERGELY (MTF) Egy előszerződés a jövő évadra:
SENIOR Nem adták ki

Kedves Olvasók!
Aktuális lapszámunk részleteivel a
www.tancelet.hu
webcímen is találkozhatnak.

KORTÁRS TÁNC
JUNIOR
I. díj: KOVÁCS GALAVICS DOMINIKA 50.000 Ft
II. díj: RÓNAI ANDRÁS (MTF) Budapest Táncszínház nyári kurzus
III. díj: Nem adták ki
YOUTH
I. díj: VASAS ERIKA 150.000 Ft
II. díj: DOMÁN DALMA 100.000 Ft
III. díj: GODÓ SZILVIA 50.000 Ft; Budapest Táncszínház nyári kurzus; Reneszánsz táncruházi ajándék utalvány
SENIOR
I. díj: TÚRI LAJOS 200.000 Ft
II. díj: EGYED BEÁTA (MTF) Éves ösztöndíj a Venedetta Mathea la Manufacture kortárs táncgyetemre
III. díj: VALENCIA JAMES (MTF) Éves ösztöndíj a Venedetta Mathea la Manufacture kortárs táncgyetemre
KÜLÖNDJ: DOMOSZLAI EDIT Budapest Táncszínház nyári kurzus
Mint a II. New Generation Nemzetközi Ifjúsági Balett- és Kortárs Tánc Verseny egyik támogatója, minden díjazottnak további eredményes szakmai munkát kíván: a TÁNCMŰVÉSZET kiadói kuratóriuma és szerkesztősége.

Lajtha László Koreográfiai Verseny 2008

Május 31-én már 15. alkalommal rendezték meg a Lajtha László Koreográfiai Versenyt és Májusfa Kitáncoltató Fesztivált Körmenyben. A házigazda Béri Balogh Ádám Táncegyüttes mellett hét tánc csoport vett részt a rangos megmérettetésen. A színpadon látottakat háromtagú zsűri értékelt: János András népzeneész, Mucsi János koreográfus és lapunk állandó munkatársa: M. Nagy Emese táncelméleti szakíró.

I. helyezett: a BÉRI BALOGH ÁDÁM TÁNCÉGYÜTTES
Pálenik József: Bokrétás kiskalapom című koreográfiájával.
II. helyezett: a GENCSAPÁTI HAGYOMÁNYŐRZŐ NÉPTÁNCÉGYÜTTES
Csollány Csaba: Gencsapáti tuskóhúzás című koreográfiájával.
III. helyezett: az UNGARESCA TÁNCÉGYÜTTES SENIOR CSOPORTJA
Panity Imola/Panity Levente: Vajdaszentiványi táncok című koreográfiájával.
A zsűri különdíja: UNGARESCA TÁNCÉGYÜTTES
Horváth János: Varázsmező című koreográfiájával.

Műsorajánló

thearts

HONVÉD EGYÜTTES

Művészeti Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság
1087 Budapest Kerepesi út 29/b.

Postacím: 1581 Budapest Pf.: 28 • Telefon: 314-06-63 • Fax: 334-37-72 • www.honvedart.hu

A HONVÉD EGYÜTTES AUGUSZTUSI PROGRAMJA

08.01. 20:30

NEMZETI TÁNCSZÍNHÁZ – KARMELITA UDVAR

Mezőség

Honvéd Táncszínház és zenekara
Néprajzi szakértő: Kallós Zoltán

- Koreográfusok: Fitos Dezső, Szappanos Tamás, Zsuráfszky Zoltán
- Asszisztensek: Hajdú Flórián, Tompa Attila, Valach Gábor
- Vezető primás: Papp István Gázsa • Zenei szerkesztő: Árendás Péter
- Művészeti munkatárs: Vincze Zsuzsa
- Rendező-koreográfus: Zsuráfszky Zoltán

A nagy sikerű Élő Martin Archivum sorozatunk újabb állomásához értünk. "Élővé" tett archívumunkban a névtelen népművészettel, a személytelennek nevezett népi örökséggel szembeállítottuk az egyén fontosságát, a táncos személyiségének varázsát, aki táncán és dalain keresztül vallomást tesz saját sorsáról, a paraszti kultúra szépségéről. Ebben is Martin György útmutatásait követtük, aki szenvedéllyel gyűjtötte, s örökítette meg e hanyatlásában is felemelő kultúra táncemlékeit, táncos személyiségeit.

Zsuráfszky Zoltán

08.09. 16:00

LATABÁR SZÍNHÁZ – SÁTORALJAÚJHELY

Zene-Bona-Szana-Szét

Honvéd Táncszínház • Hegedős együttes
M. Simon Andrea és Chován Gábor

Szerkesztő-rendez: Foltin Jolán, Novák Eszter

A Zempléni Fesztivál programja

A Harangozó- és EuróPAS-díjas táncművészek a színpadi táncos jelenetek mellett közöttünk járnak, énekelnek a nézőtéren. Megcsiklandoznak minket, labdázhatnak vagy kötelet húznak velünk. Gyerekek és felnőttek. Óriások és törpék. Vonatok és hinták. S mindezt őszintén, kedvesen, szeretettel teszik. Sugárzik belőlük, hogy szeretik ezt a darabot. Ők is gyerekek, hiszen addig művész valaki, amíg tud játékos, gyermeki lenni.

Truppel Mariann (Zene-bona, Szana-szét, Táncművészet, 2008.1.)

08.16. 21:00

SZABADTÉRI SZÍNPAD – SÁROSPATAK

Carl Orff:

Carmina Burana

Honvéd Táncszínház • Honvéd férfikar

Budapesti Akadémiai Kórustársaság, Budafoki Dohnányi Zenekar

Vezényel: Hollerung Gábor

A Zempléni Fesztivál programja

08.17.

08.19.

08.20.

08.21.

08.22. ESŐNAP

SZABADTÉRI SZÍNPAD – SZEGED, DÓM TÉR

SZABADTÉRI SZÍNPAD – SZEGED, DÓM TÉR

SZABADTÉRI SZÍNPAD – SZEGED, DÓM TÉR

SZABADTÉRI SZÍNPAD – SZEGED, DÓM TÉR

SZABADTÉRI SZÍNPAD – SZEGED, DÓM TÉR

Szőrényi Levente–Bródy János

István, a király

A Zikkurat Színpadi Ügynökség produkciója

„...Jogos a kérdés: vajon mikor is, hol is kezdődött a rendszerváltás a magyar táncművészetben.

Talán 1972-ben, a táncházmozgalom fogantatásakor, az Írók Boltjában? Vagy 1983-ban, az István, a király királydombi premierjén, ahol nemcsak a rockzene és a néptánc szintézisét ünnepelte a közönség, de a záróképben, a teljes színpadot átszelő magyar zászló láttán a nézők ezreit összeforrasztó nemzeti öntudatot is?”

Kaán Zsuzsa (Táncművészetünk az ezredfordulón,

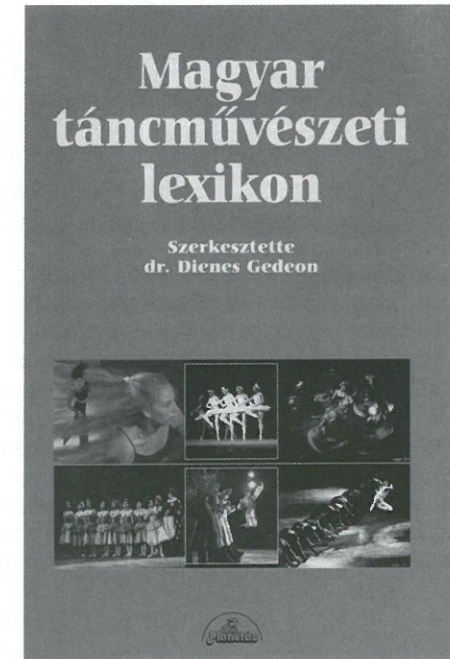
Magyar Tudománytár, KULTÚRA című kötet, Kossuth Könyvkiadó, 2006)

A műsorváltoztatás jogát fenntartjuk!

Könyvjelző

Itt a Tánclexikon – Emlékezzünk Dienes Gedeonra!

Kezünkben van végre a magyar tánclexikon. Nagy szükségük van rá mindazoknak, akik a tánc bármely ágával foglalkoznak. Egy olyan könyvre, amely összegyűjti a legfontosabb adatokat, és amelyet a táncművészet szerelmesei olykor a saját gyönyörűségükre is forgathatnak.

Tudtuk, évek óta tudtuk, hogy készül. Nagy szellemi erőfeszítéssel, de rengeteg akadállyal – persze elsősorban, ami az anyagiakat illeti. Olykor megakadt, aztán újra kezdtek. Nagyon nagy zökkenőt jelentett a kötet szerkesztőjének – vagy akár úgy is mondhatjuk – atyjának, Dienes Gedeonnak a halála. De felesége és barátai utána összefogtak, és tető alá hozták a vállalkozást.

Úgy esett a dolog, hogy a könyv bemutatója egyszerre történt egy másik eseménnyel. Dienes Gedeonnak csodálatos könyvtára volt a táncról, megvolt benne az elmúlt évtizedek, pontosabban az elmúlt évszázad minden jelentősebb balett- és tánc történeti, elméleti alkotása a világ számos nyelvén. Felesége úgy döntött, hogy ezt a könyvtárat a köz rendelkezésére bocsátja. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár vállalta, hogy nemcsak átveszi, hanem külön, az ő nevét viselő alkönyvtárként működteti.

Emlékezzünk hát Dienes Gedeonra, a magyar táncművészet történetének egyik legérdekesebb, legnemesebb alakjára. Vagyis hogy nemcsak rá, hanem egyben édesanyjára, Dienes Valériára. Mindketten csodálatos emberek voltak. Nem lazaságból használok ezt a szót, hanem tudatosan, mert én valóban csodáltam mindkettőjüket.

Dienes Valéria volt az első nő Magyarországon, aki a 19. század végén matematika-filozófiai szakon végzett. A 20. század elején ott volt minden haladó mozgalomban, a Galilei körben. Több nyelven beszélt nagyszerűen, fordításai jelentek meg. Ugyanúgy, mint férje, a neves matematikus: Dienes Pál, aki később, a Horthy korszak elől menekülve Angliában volt híres matematika professzor.

Vali néni Párizsba azért ment, hogy Bergson mellett dolgozhasson, de itt ismerkedett meg Isadora és Raymond Duncannel is; itt vált a következő évtizedekre a modern táncművészet, az ő szavával az „orkesztika” apostolává. A Párizsban vele lévő kis Gedeonnal ugyanez történt: maga is táncolt Raymond Duncan híres együttesében.

Azután hazajöttek, Vali néni megszervezte úttörő orkesztikai csoportját, Gedeon pedig filozófiával és nyelvtanulással foglalkozott. A nagy nyelvésznek közé tartozott, vagy húsz nyelven beszélt – az emberi lehetőségek szerint – tökéletesen. Külügyi szolgálatba lépett, a háború végén ő lett a nagy svéd humanista Raoul Wallenberg magyar társa. A háború után egy ideig még a külügyben maradt, de aztán életét mindeztől a táncnak szentelte.

Ott dolgozott velünk a Közművelődési Intézetben. Csodáltuk tudását, kapcsolatait, segített mindenben. De közben benne élt a világ táncművészeti életében. Konferenciákra, versenyekre hívták, tanulmányokat írt, mindent tudott, mindenkit ismert, mindent értett. Neki nem kellett tánclexikon, mert a fejében volt minden. Mint ahogy azt is tudta, hogy a különböző nyelvekben mik a táncsal kapcsolatos egyes kifejezések árnyalati különbségei – az UNESCO felkérésére készített is egy táncszótárat.

Nagyon emlékszem például arra a nagy jelenetre, amikor az 1985-ben Budapesten tartott Európai Kulturális Fórumon meghívtuk a jelenlévő művészet-kutató szakembereket, és Dienes Gedeon hét nyelven tartott bevezető kiselőadást.

Utána ő volt a Tánctudományi Bizottság elnöke, és akkor határozta-határoztuk el a magyar tánclexikon elkészítését. Ha le vesszük a polcra és keresünk benne valamit – vagy ha csak úgy olvasgatjuk –, ne feledkezzünk meg Dienes Gedeonról.

Vitányi Iván

MEGRENDELŐ SZELVÉNY

Megrendelem a TÁNCMŰVÉSZET című folyóiratot a következő (2008. 4.) számtól kezdve 1 évre, kedvezményes áron, postaköltséggel, 6 szám előfizetési ára: **3850 Ft.** Ha Ön ezt a szelvényt* kitöltve beküldi a TÁNCMŰVÉSZET szerkesztőségébe (1300 Budapest 3, Pf. 142), akkor címére csekkeket küldünk. Az előfizetési díj beérkezésétől kezdve Ön postán kapja meg lapunk 6 számát!

Név: _____
Cím: _____
irányítószám város, község utca hárszám
aláírás
Telefon/fax: _____

Kiadó: Nemzetközi Tánc- és Kultúra Alapítvány
Személyes adatait csak arra használjuk, hogy megrendelését teljesítsük. Nevének és címének felhasználását addig az időpontig tekintjük folyamatosnak, amíg Ön levélben nem kéri adatainak törlését nyilvántartásunkból.
*A szelvényt fénymásolás után kitöltve is elfogadjuk.

Jeszenszky Endre

(1925 – 2008)

2008. MÁJUS 14-ÉN, HOSSZAS BETEGSÉG UTÁN ELHUNYT JESZENSZKY ENDRE. TÖBBSZÁZ BALETTOS-, DZSESSZTÁNCOS- ÉS ARTISTA-TANÍTVÁNYÁNAK IS: A „JESZA” NEKEM KISGYERMEKKÉNT, KAMASZKÉNT S FIATAL FELNŐTTKÉNT CSAKIS „A MESTER”, VAGY AHOGYAN MOST IS HALLOM A MESTERNŐ, ÁKOS KLÁRA HANGJÁN: „BANDIKÁM!” AZ ELMÚLT HÚSZ ÉVBEN MÁR MAGAM IS ÍGY HÍVTAM. MEGTISZTELTEGYESNEK TARTOM, HOGY FELNŐTTKÉNT MÁR TEGETZETT, MIKÉNT AZT IS, HOGY A VISSZATEGEZÉST IS ELFOGADTA.

Engedtessek meg, hogy kimondjam: én nem a hazai dzsessztánc-oktatás és -képzés megteremtőjétől búcsúzom, hanem a rendkívüli balettmestertől és *pas de deux-tanáromtól!* Mert a 84. életévben elhunyt, karizmatikus Jeszenszky Endre, aki sokszáz táncost (s köztük még koreográfusokat is) adott a hazai s külföldi színpadoknak, kezdetben még „csak” ennyi volt: nagytudású klasszikus balettmester és hozzá fantasztikus emelés-tanár, a balettkola oszlopa, a szülők és növendékek bálványa. Bár megesett, hogy a mindennapokban s főleg az évvégi balettvizsgák idején Ákos Klára húzta inkább az igát, hisz Jeszenszky volt az, aki szárnyalt s álmódott. Csak belépett az ajtón, és személyiségével, jelenlétével, egyetlen fürkésző pillantásával felvillanyozta az összes növendéket.

Somogyváron született 1925. február 11-én. Tanulmányait Brada Rezső magániskolájában kezdte. 1946-ban a Szegedi Nemzeti Színház balettagyűjtéséhez szerződött, ahol Zsedényi Károly, Bartos Irén és Lőrinc György volt a mestere, miközben a társulat a budapesti Operaház repertoárjából tanulta be – Harangozó Gyula személyes betanításában – a művész egyfelvonásosait, amelyekben saját szerepeit Szegeden is maga Harangozó alakította.

Amikor – 75. születésnapja alkalmából – kis glosszát írtam Jeszenszky mesterről, az anyaggyűjtés során így emlékezett vissza erre az időszakra: „Engem sokféle vitt az élet. Sok művészbarátot tartok számon. Vashegyi Ernőt, Pásztor Verát, Klapka Györgyöt, Szöllösi Ágneszt, vagy Szarvas Janinát, akinek partnere is lehettem. Mégis úgy érzem, Harangozó művésze, barátsága, embersége volt számomra a legnagyobb ajándék, amit ez a szakma nyújtott.”

1949-től a Fővárosi Varieté szolista, s emellett elegáns koncertműsorok sztárja, operaházi szolistákkal közösen. Majd – ismét Harangozó segítségével – próbatáncolás és szerződés várta a Párizs lángjai című Vajnonen-balettbé. Így lett az Operaház balettagyűjtésének is tagja (1950-51), majd a Vígszínház szolótáncosa (1951-54), egészen a színház megszűntetéséig. De közben Nádas Ferenc óráit is látogatta, és elvégezte az Állami Balett Intézet balettkatolái továbbképző tanfolyamát (1959). Merényi Zsuzsánál sikerrel diplomázott, így nem volt akadály a ismételt és praktikus újrakezdésnek: az iskolaalapításnak.

A Farkasréti temetőben, a nekrológok hallatán tisztán derengett fel a múlt. Ott álltunk Ecsédi Mártával, Szirbek Ildikóval és a többi régi kollégával-pályatárssal a ravatalnál, és kényszeredetten vettük tudomásul, hogy a mai 20-30-40 évesek számára csak a 80-as évek óta létezik a világ. Ám Jeszenszky Endre és a korábbi növendék-generációk számára már az 50-es évek is aktívak voltak! De mennyire!

A mester alig alapította meg 3 kolléganőjével a közös balettkolát, én – 9 évesen – már ott álltam a rúdnál. Lieszkovszky Tibor szintén híres, már korábban létező iskolájából, az ott rövid ideig karaktertáncot tanító Fáy Mária miatt mentem át hozzájuk, Mária nénit követve. Ott ismertem meg a Mestert, aki további 9 év alatt a klasszikus balett összes orosz-szovjet nagy emelését és azok összes trükkjét magas szinten tanította meg, s gyakoroltatta ki velünk. Úgy, hogy az érettségivel egyidejűleg táncos működési engedélyt kaphassunk, és a tanultakat színpadi munkánkban is hasznosítsuk! 1955-től a Király (akkor Majakovszkij) utcában, majd egy Bajcsy Zsilinszky úti bérházban, végül a Semmelweis utcában működött az iskola. Itt állandósult a máig elhíresült szakmai bázis a szakszervezettől bérelt egyetlen teremben, ahol a „tulajdonos” csütörtöki értekezletei miatt azon a napon soha nem lehetett táncoktatás. Ez az iskola – a néhány egyéb privát (vagy ahogyan hívni kellett: munkaközösségi) iskola közül – az elérhetetlen etalon: a Balettintézet mellett – a 60-as évek már szinte az egyetlen volt, amelyik valóban professzionális táncosokat képzett. A Fővárosi Operett Színház, de a Belvárosban s a Várban működő sok exkluzív éjszakai mulató, sőt, hosszú éveken át az MTV szórakoztató műsorai is mind innen kaptak I. osztályú utánpótlást. Emlékszem: mögöttem állt a rúdnál az a Nagy Misi és Lia (akit feleségül vett), akik később Stuttgartban nyitottak iskolát. Ide járt gyakorolni a már régóta Svédországban élő-tanító Kiss Pista. Itt tanult balettet Várad Hédi és Döry Virág, az izgalmas Császár Jutka és Pozsár Ottilia, itt az operettszínházi táncosnők sora. Köztük a későbbi Seregi-asszisztens Ecsédi Márta nővére is: Ecsédi Marika és jóképű partnere-férje: Pécsi Gyuri, akik szintén külföldre szerződtek, és ott csináltak karriert. De sorolhatnám tovább: József Jutkát, Szilvássy Annamáriát, a szívönglesztő Ürmössy Jóskát, Keresztúri

Lacit, a megszállott (s 2003 óta már EuróPAS-díjas) Barbay Ferencet, vagy két partneremet: Richter Karcst, vagy az Oberonnak sem utolsó remek táncost: Müller Pistát, az első férjemet. Mindkettőjüket a szigorú Hidas mesternő szerződtette az Operettszínház tánckarához. És igen, már „az én időmben” ide járt a csenevész, de tehetséges kamasz: Frenák Pál is...

A karaktertánc és az akrobatika mellett itt mindenki elsősorban klasszikus balettet tanult –, ha esett, ha fújt, iskola vagy munka után, hetente háromszor. Ám a mester megérezte az idők szelét. 1962-től elkezdett a dzsessztáncra is foglalkozni. Saját módszert dolgozott ki, és lehetővé tette, hogy aki akar, az a balettórák után részt vegyen az ő dzsesszbalett óráin is! Amit ilyenkor tanított, az akkoriban még annyira új és más volt, mint amit addig magunk körül láttunk, hogy először meg kellett értenünk: ez is tánc! Mondanom sem kell, mennyire élveztük, és sokunk rengeteget profitált is belőle. De eközben „Jesza” a műkorcsolyázók koreográfusa, s a Magyar Jégrevü művészeti vezetője (1960-63) is. 12 éven át tornászok edzője, a hároméves Revütáncos Képző egyik alapítója, az Artistaképző s az Országos Szórakoztató Központ (OSZK) tanára. Neve a 70-es évekre már szinte összeforrt a hazai dzsessztánc- s színpadi táncképzéssel. Saját módszertanát és rend-

szert a legismertebb amerikai dzsessztáncosok (Luigi, Giordano stb.) metodikájából merítette, azokéval rokonította.

Szakmai tevékenységét a professzionális balettszakma mégis évtizedekig kételkedve figyelte. Hiába láttak napvilágot szakkönyvei: a Balett (1992), a Balett + Jazztánc (1997) és a Dzsessztánc című táncszótár (1999). A kései hivatalos elismerést is csak sikeres tanítványai hűségének és megbecsülésének köszönhette. Azt, hogy 1995-ben megkapta a Magyar Köztársasági Érdemrend Kiskeresztjét, 1996-ban a Magyar Táncművészek Szövetsége Életmű-díját, 1999-ben Az öt műzsa-nívódíjat, s a 75. születésnapján, 2000. február 11-én Rockenbauer Zoltán miniszteri dicséretét.

Drága Bandikám!

Ígérem, hogy ezt a lapszámot is elküldöm Hozzád! Helyetted ezúttal feleségednek, Déry Gabriellának, az Operaház Kossuth-díjas énekesnőjének, aki egy fél évszázadon át a barátod s a társad volt minden örömdben és bánatodban. Nézd el nekem, ha most az egyszer hosszan foglalkoztam Veled! Csak az vigasztal, amit mondani szoktál kegyetlen, szarkasztikus humoroddal: „Zsuzsikám! Kell egy írástudó is a sok analfabéta közé!”

Drága Mester! Nyugodj békében!

Kaán Zsuzsa

Hogyan lesz valaki balettmester?

Kollégám, mesterem, barátom: Jeszenszky Bandi emlékére

1949-ben államosították a Royal Varietét a Nagykörúton, a mostani Madách Színház helyén. A jól hangzó Fővárosi Varieté lett belőle. Mivel magasabb kultúr színvonalat szerettek volna adni az előadásoknak, leszerződtek a Vashegyi-Pásztor táncospárt, táncosoknak és koreográfusoknak. Ezidáig nem volt a Varietében férfi táncos, csak nyolc jólábú lány mutogatta bájos combjait. Vashegyi, aki kitűnő táncos és koreográfus volt, férfi táncosokat is szeretett volna szerződtetni. A Békehajó című új műsorba kellett volna hat fiú. Ernő – maga mellé – végül össze is szedett még ötöt: Sallay Zoltánt, az Operaház szolótáncosát, Devecseri Gábort, az Operaház magántáncosát, a Szegedről följött Jeszenszky Endrét, Garai Nándort (szintén az Operából elcsalva) és engem. Így rúgtuk a port hatan, hatalmas sikerrel az újonnan felállított tánckarban. Csupa-csupa szolista. Nagyon jól éreztük magunkat, kivételesen senki nem fúrt senkit, hiszen mindenkinek megvolt adva a lehetősége, hogy tudásának legjavát produkálja a színpadon. Táncolgattunk is hónapokon keresztül, teljes egyetértésben és barátságban.

Ezen a színpadon dolgozott egy Nógrádi Tibor nevű gyerek is, aki a háttérben húzta a tangóharmónikáját. Ez akkor hozzátartozott az orosz kultúrához. Nógrádi árgus szemekkel nézte estéről-estére, hogy mit produkál ez a hat táncos gyerek, és sóvárgó szeméből látni lehetett, hogy ő is igencsak elsajátítaná a táncszakmát. Bár 20 éves már elmúlt, és soha életében nem tanult táncolni, de roppant szorgalmas srác volt, aki több hangszeren játszott kitűnően.

Beszélgéseink során összebarátkozott kollégánkkal, Jeszenszky Bandival, aki megígérte neki, hogy megpróbál táncost nevelni belőle. Mindazidáig Jeszenszkynek nem volt balettmesteri tapasztalata. De tán az ő számára is kapóra jött, hogy akad valaki, – ismétlem, egy hallatlan szorgalmas gyerek –, akin kipróbálhatja tanítói képességeit. Elkezdtek naponta gyakorolni.

Bandikám tanított, Tiborkám izzadt, mint a ló. És most jön a hihetetlen dolog! Ez a Nógrádi Tibor másfél éven belül a színház szolótáncosa lett, ami mindkettőjük részéről is óriási teljesítménynek számított. Amit pedig még mi is csodáltunk benne, hogy bár ugrani nem tudott (a földtől csak pár centire emelkedett), jobbra-balra viszont egyformán jól forgott. Ezt pedig mi, jobbraforgók ámulattal bámultuk. Nyilván ekkor jött rá Jeszenszky kollégám, hogy kitűnő érzéke van a tanításhoz. Később én magam is jártam hozzá, gyakoroltam nála, és szívesen hallgattam a tanácsait.

Sem mint koreográfus, sem mint táncos, soha nem érte el azt az eredményt, amit balettmesterként teljesített. Nagy úrt hagyott maga után. Kár, hogy nem tanítja a fiatalokat még legalább száz évig.

Egy majd' 60 évi barátság szakadt meg a halálával.

Klapka György

Lyukak a poháron

Amikor utoljára találkoztam a Mestivel – ahogy oly sokan neveztük *Jeszenszky Endrét* –, azt súgta a fülembe: „varázsolok”. És valóban varázsol, egész életében.

A semmiből teremtett – valamit. És képes volt megállítani az időt. Amikor eltávozott, bennem egy pillanatra megállt az idő. Éppen úgy, mint régen, az óráin. Sokunknak volt Mestere, tanítója. Mester volt a szó nemes, valódi értelmében. Követői, tanítványai voltak, vannak – vagyunk. Balettórái nem pusztán szakmai, vagy éppen művészi gyakorlatokat jelentettek. Tanításával mindig törekedett az összetettségre, és ami a legfontosabb: valódi közösséget teremtett. Olyat, amelyet ma ritkán találni a világban. Hitt a Munka, a Szeretet és a Munkaszeretet egyént és kollektívát összetartó erejében. Mindig nyitott maradt az újra, annak „éhes” keresésére, befogadására. Ajtaja is mindenki előtt nyitva állt egy olyan korban és világban, amikor és ahol sok ajtó zárva volt. Nagyformátumú Ember volt – ezért megosztotta az embereket. Akik szerették, rajongtak érte, és a közelében akartak lenni; akik pedig nem, azok félték tőle, és elutasították. Életfilozófiája volt az alkotás, a teremtő munka, a művészet és a művész, valamint az Ember tisztelete. Szeretete átsütött a félelmen, a gyűlöleten, át egészen az emberek szívéig, lelkéig. Mindemellett küzdeni is megtanított minket. Küzdeni, hogy legyőzzük a nehézségeket – és a legnagyobb ellenfelünket: önmagunkat. Küldetésünk részévé vált, hogy győzni

tudjunk félelmeinken, kishitőségünkön, bizonytalanságainkon s a kétségeink felett. Erőt, akaratot, akaratot adott – és Hitet. Hitet a Jóban, a Szeretet erejében, a Tisztességben, az elvégzett munka értelmében, a művészetben, egy küldetésben. Hitet

a tánc csodálatos, varázslatos és gyógyító hatalmában. A Mester szakmailag megkérdőjelezhetetlen volt. Annyit tudott a táncról, hogy több könyvet is meg lehetne tölteni vele. Dolgozott is rajta, de a sors megállította. Talán majd a tanítványai folytatják tovább, és fejezik be munkáját – ahogyan Gaudi mester Sagrada Famíliaja is még mindig épül Barcelonában.

A Mester is, amikor iskolát teremtett, templomot épített: a művészet templomát. Együttese, a „Jeszenszky Jazz Balett” a tánc-színház elkápráztató világát jelentette a nézőknek és a táncosoknak egyaránt. Ez volt a mi világunk! Egyszer azt mondta: „*Itt van egy pohár. Ha elkezded tölteni vízzel, előbb-utóbb megtelik. Viszont, ha bárhol egy lyuk van rajta, a víz kifolyik, s a pohár sohasem lesz tele. Meg kell keresned, hol a lyuk, és be kell tönnyödni azt, hogy tovább tölthesd a vizet! Vagyis: a sok és minőségi munkát nem lehet „büntetlenül” megúszni! És akkor előbb-utóbb táncos lesz belőled, fiam!*” Megtanultam a leckét, Mester. Azóta is, szüntelenül keresem „a lyukakat a poháron”.

Köszönet a tanításért, minden tanítvány nevében! Nem búcsúzásként: Isten Önnel, Mester!

Egerházi Attila

Magyarország első és egyetlen önálló táncfolyóirata

Olvassa Ön is!

A kiadványban megjelent cikkek, fotók, grafikák a kiadó tulajdonát képezik. Átvételük, másolásuk, egyéb felhasználásuk egészében vagy részleteiben a kiadó írásos engedélye nélkül nem lehetséges. A lap logója, szerkezete és kialakítási koncepciója szerzői jogvédelem alatt áll.

Állandó munkatársak:

Cserje Zsuzsa, Falvay Károly, Jálics Kinga, Kaán Zsuzsa, Kálmán Tamás, dr. Körtvélyes Géza, László Zsuzsa, Lőrinc Katalin, Máta Györgyi, M. Nagy Emese, dr. Pór Anna, Truppel Mariann, Wagner István

Külföldi tudósítók:

Forrai Éva (Anglia), Hegedős Györgyi (Kanada), Hézsó István (Hollandia), Nádasi Myrtil (Anglia), Téry Evelyn (Ausztria), Zalán Magda (USA, Olaszország)

Állandó fotósok:

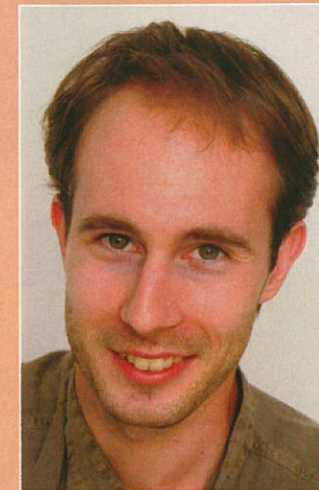
Kanyó Béla, Mezey Béla, Rollinger Károly

Grafikus: Bottyán Marianna

Ha két táncos jól tud együttműködni, akkor azt mindenképp érdemes kihasználni!

SZERENCSESNEK MONDHATJA MAGÁT AZ A NÉZŐ, AKI ÁPRILISBAN VÁLTOTT JEGYET A HATTYÚK TAVA CÍMŰ BALETTELŐADÁSRA, HISZEN A DÉLCEG HERCEGET OLÁH ZOLTÁN, A BÁNATOS ODETTE-ET S AZ IGÉZŐ ODÍLIÁT KOZMÉR ALEXANDRA, A MAGYAR NEMZETI BALETT KÉT IFJÚ CSILLAGA KETTETE ÉLETRE. ŐK KETTEN MOST ELŐSZÖR TÁNCOLHATTAK EGYÜTT AZ OPERAHÁZ SZÍNPADÁN.

– **Hogyan kerültetek kapcsolatba a balettművész pályával?**

– **K. A.:** Én egy szörnyű betegséggel: csípőficammal születtem, s az orvosok azt javasolták a szüleimnek, hogy vigyenek rendszeresen sportolni. Jártunk úszni, tornázni, s végül úgy döntöttünk, hogy a balett lenne a számomra ideális mozgásforma. Ezek után 4 évig úgy balettoztam, hogy nem is láttam balettelőadást. De mindig is vonzott a fegyelmezett, mindennapos gyakorlat.

– **O. Z.:** Engem iskolás koromban sűrűn vittek színházba a szüleim. Életem első balettelménye a *Sylvia* volt, majd sorra következtek az egész estés előadások: a *Coppélia*, *A diótörő* és a többi klasszikus darab.

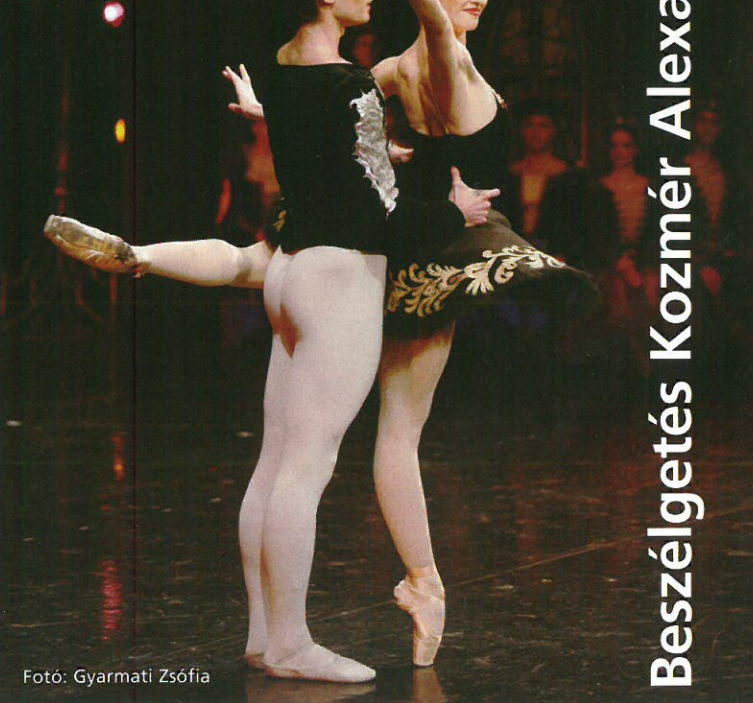
Első látásra megtetszett ez a csodálatos világ; a zene, a mozgás és a díszletek. Felvettek az iskola előkészítő tanfolyamába, s és már ekkor tudtam, hogy balettművész szeretnék lenni.

– **A főiskolán töltött évek során ki voltak azok a mesterek, akik a leginkább meghatározták a szakmai fejlődésedet?**

– **K. A.:** A főiskolán remek mestereim voltak, akik megtanították a technika alapjait. Azt hiszem, *Kun Zsuzsát* emelném ki közülük, akivel az utolsó 3 évben volt szerencsém együtt dolgozni.

Úgy érzem, hogy nálam ő rakta fel az i-re a pontot. Ő volt az, aki finomságával, művészetével és az egész lényével megmutatta nekem a helyes irányt.

Petipa/Ivanov-Csajkovszkij:
A hattyúk tava
Odile:
Kozmér Alexandra
Siegfried herceg:
Oláh Zoltán

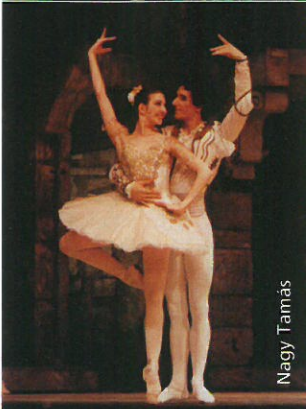
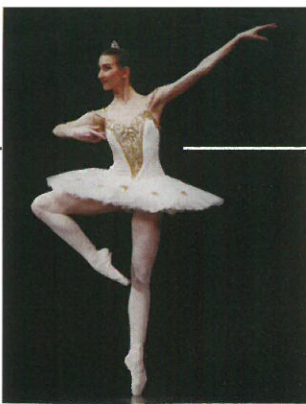
Fotó: Gyarmati Zsófia

Beszélgetés Kozmér Alexandrával és Oláh Zoltánnal

Interjú két hangra

Kozmér Alexandra és partnerei

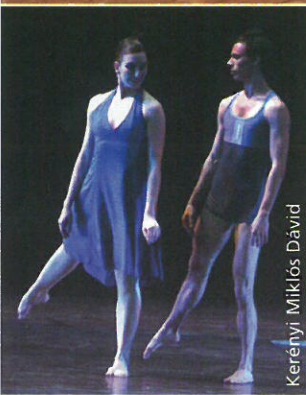
Nagy Tamás

Fotó: Kanyó Béla

Nagy Tamás

Kerényi Miklós Dávid

– O.Z.: Számomra több balettmester volt meghatározó. *Gál Jenő* 3 évig tanított, s tulajdonképpen tőle sajátítottam el 4., 5. és 6. évfolyamban azt a klasszikus technikát, ami meghatározó egy balettnövendék életében. Utána következett egy angol származású balettmester, *Simon Mottram*, aki két évig tanított, aki egy összetettebb módszert próbált nekünk átadni.

Végzős koromban vett át minket *Dózsa Imre*, akinek szintén nagyon sokat köszönhetek, hisz az ő segítségével tudtam elmenni külföldi kurzusokra, később versenyekre.

Mégis úgy érzem, hogy az Operaház falai között kaptam meg azt a fajta magabiztosságot, ami ehhez a pályához kell. Más, ha az ember eltáncol egy variációt, és megint más, ha egy szerepet alakít három felvonáson keresztül. A művészi öntudat kifejlődéséhez mindenképp egy együttesben kell élni.

– A pályátokat figyelve úgy látom, hogy Alexandra a főiskola elvégzése után szinte berobant a köztudatba, de aztán egy pár éves szünet következett...

– K. A.: Ez így igaz. Még csak két éve táncoltam az együttesben, amikor megnyertem egy balettversenyt, és kaptam egy nagyon kedvező ajánlatot: szerződést ígértek egy madridi együttesnél. Az akkori balettgazgatóm, ifj. *Harangozó Gyula* arra biztatott, fogadjam el ezt az ajánlatot. Úgy gondolta, többet tudok fejlődni ennél a kisebb külföldi együttesnél, ahol mindenki gyorsabban kap szólistikus feladatokat, mint idehaza, a mi nagy együttesünkénél, ahol inkább betartják a hierarchiát.

De sajnos a Spanyolországban eltöltött két év nem azt hozta, amit vártunk tőle. Sőt, számomra csalódás volt. 20 évesen, reményekkel telve indultam, és teljesen megtörve, elhívva és mentális problémákkal tértem vissza.

Ezért hosszú ideig nem is táncolhattam klasszikus darabokban, emiatt viszont úgy éreztem: valamit elvettek tőlem! Megfosztottak valamitől!

– De ennek ellenére nem adtad fel...

– K.A.: Valóban nem hagytam abba, hanem igyekeztem megkeresni a nekem való lehetőségeket. Olyan, főleg modern technikákra épülő feladatokat, amelyekben mégiscsak érvényesülni tudtam.

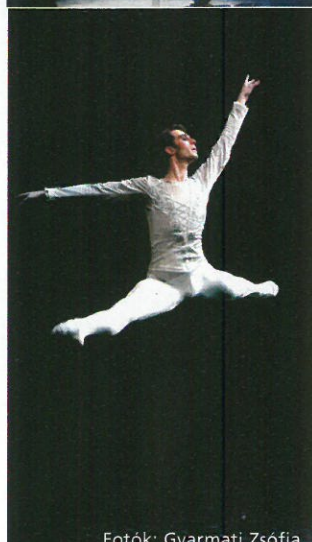
Később ugyan kiderült, hogy kizárólag a klasszikus balett az a táncnyelv, ami az én egyéniségemhez igazán közel áll. Bár visszagondolva erre a nehéz időszakra, úgy érzem, nagyon sokat tanultam, s komplexebbé váltam.

– Zoltánnál viszont egy töretlen fejlődést követhetünk nyomon. Úgy tűnik, folyamatosan osztják rád a repertoár és az új bemutatók romantikus szerepeit...

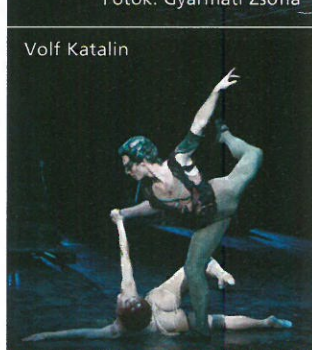
– O. Z.: Még azt is szokták mondani, hogy amolyan „herceg-típus” vagyok! Egy herceg

Popoa Aleszja

Fotók: Gyarmati Zsófia

Volf Katalin

Volf Katalin

Oláh Zoltán és partnerei

érzelemlépe azonban eléggé behatárolt. Én a komolyabb, összetettebb karaktereket kedvelem, mint amilyen Rudolf trónörökösé *Kenneth MacMillan Mayerlingjében*. Ami pedig a klasszikustól eltérő technikákat illeti, magam is szívesen kipróbálnék néhányat.

Bízom benne, hogy az elkövetkező szezonokban lesznek olyan modern estjeink, amelyekben szintén bemutatkozhatok.

– Az idei évad végén, *A hattyúk tava* című balettben táncoltatok először együtt. Mi jellemezte ezt a közös munkát?

– O. Z.: Számomra öröm volt Alexandrával dolgozni. Régóta, még főiskolás korunkból ismerjük egymást. Figyelemmel kísértem a pályája alakulását; mindig tudtam, hogy éppen mit csinál, hol táncol. A színpadi munkánk is mindig harmonikus, de valójában nem voltak konfliktusaink a próbák során sem.

Nagyon fontos, hogy a partnerek megértsék egymást. Ettől egészen más lesz egy-egy előadás minősége.

– K. A.: Az első perctől fogva jó hangulatú és kiegyensúlyozott volt a felkészülésünk. Hiszen Zoltánnal mi nemcsak kollégák, de barátok is vagyunk. Elég csak egymás szemébe néznünk ahhoz, hogy tudjuk, mit akar a másik.

– Létezik-e még olyan szerep, amit mindenképpen szeretnétek eltáncolni?

– K. A.: Számomra az egyik ilyen álom épp *A hattyúk tava* női főszerepe volt. De nagyon vágyom még a *Giselle* és az *Anna Karenina* című szerepére.

– O. Z.: Én *Vronszkij* szerepét említeném, szintén *Pártay Lilla* balettdrámájából. De *MacMillan* darabjai is közel állnak hozzám. Régóta szeretném eltáncolni például *Des Grieux* szerepét a *Manonból*.

– S vajon a jövő évadban táncoltok-e majd újra együtt?

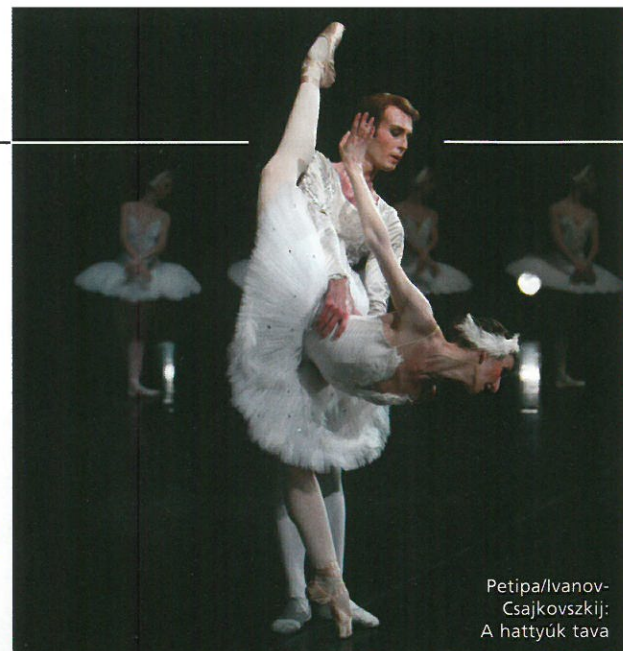
– O. Z.: *A hattyúk tava*ban mindenképpen láthat minket a közönség, s reméljük, hogy az *Anna Kareninában*, illetve a novemberi premieren: *A bajadérban* is együtt táncolunk majd.

– K. A.: Az gondolom, hogy ha két táncos jól tud együttműködni, akkor azt mindenképp érdemes kihasználni. Hisz régen szinte elképzelhetetlen volt, hogy *Kun Zsuzsa* ne *Fülöp Viktorral*, *Lakatos Gabriella* ne *Havas Ferencsel* és *Orosz Adél* ne *Róna Viktorral* lépjen színpadra.

Fontos az is, hogy egy táncos előtt mindig legyenek új célok és kihívások.

A jövő évadban két izgalmas premierrel készülünk. Novemberben *A bajadért*, jövő márciusban pedig *A Karamazov testvérek* című, Dosztojevszkij-regényből készült balettet mutatjuk be. Azt hiszem, mindkét premier izgalmas feladatokat tartogat, s nem csak kétőnknek, de az egész együttesnek is.

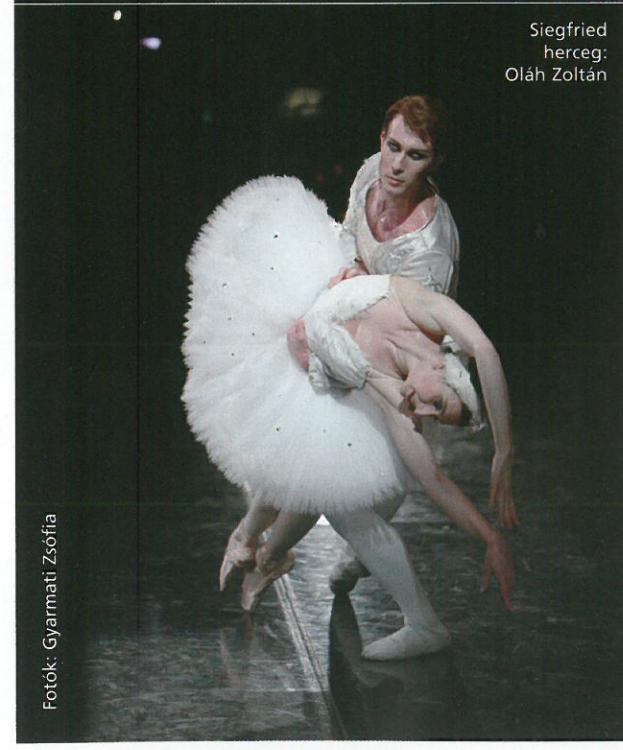
Kálmán Tamás

Petipa/Ivanov-
Csajkovszkij:
A hattyúk tava

Odetta:
Kozmér
Alexandra

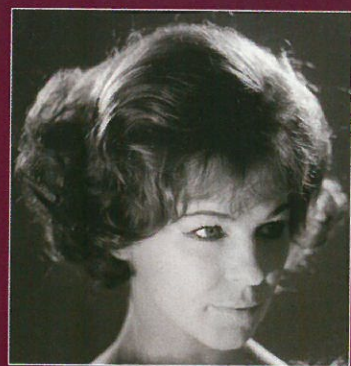
Siegfried
herceg:
Oláh Zoltán

Fotók: Gyarmati Zsófia

Orosz Adél hetvenéves!

OROSZ ADÉL, A MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ EGYIK VEZETŐ SZÓLISTÁJA ÉS KORÁBBI BALETTIGAZGATÓJA 2008. MÁRCIUS 17-ÉN ÜNNEPELTE 70. SZÜLETÉSNAPIJÁT. EBBŐL AZ ALKALOMBÓL MÁRCIUS 31-ÉN A MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ FŐIGAZGATÓI SZOBÁJÁBAN KÖSZÖNTÖTTÉK A MŰVÉSZNŐT.

Keveházi Gábor balettagazgató...

...és Vass Lajos főigazgató gratulál

Orosz Adél az Operaház balettiskolájában (1947-1950) kezdte, és az Állami Balett Intézetben (1950-1954) folytatta tanulmányait Nádas Ferenc növendékeként. 1954-től az Operaház balettgyűjtésének a tagja, 1957 óta magántáncosa. 1959-ben lehetőséget kapott arra, hogy Leningrádban (a mai Szentpétervárott) a világhírű Kirov Színházban képezze tovább magát.

Virtuóz, lendületes, sokoldalú és tiszta technikájú balerina, aki Giselle-től Flaviáig, Odette-től Odiliáig, Mária hercegnőtől a lengyel Máriáig, a Rózsa lelkétől az Etüdok Balerinájáig s „A fából faragott” Királykisasszonyáig a romantikus, a klasszikus és a XX. századi balettrepertoár legjelentősebb női főszerepeit mind-mind eltáncolta. Vendégként pedig az egész világot bejárta.

Orosz Adél olyan művész, aki e csodálatos hivatás gyakorlása közben a közéleti feladatok elől sem bújt el. Személyesen is sokat tett az együttesért 1984-1988 között, amikor ő töltötte be a Magyar Állami Operaház balettagazgatói posztját. Pedagógiai munkássága is számottevő. 1989 után évekig volt az Állami Balett Intézet balettmestere.

Tavaly ősszel pedig az első hívó szóra csatlakozott a *Magyar Hivatásos Tánc- és Balettművészek Egyesületéhez*, abban a reményben, hogy ez az egyesület a jövőben méltóképp megőrzi, sőt tovább is erősíti a tánc professzionizmusának hitelét és a nemzetközi híru magyar balettművészet rangját.

A köszöntők sorában Keveházi Gábor balettagazgató sokéves személyes együttműködésükre és a művésznő politikusi tevékenységére emlékezett. Mint mondta: „Ha létezik a társulatban egy abszolút primabalerina, akkor Orosz Adél az, akinek én is partnere lehettem. De azt is hosszú ideig sorolhatnám, mennyi mindent köszönhet neki az együttes, hiszen Orosz Adél balettagazgatóként és parlamenti képviselőként is mindent megtett a magyar balettművészet felvirágoztatásáért.”

Vass Lajos főigazgató kiemelte: „Az olyan csodálatos művészeket, mint amilyen Orosz Adél, éjjel-nappal kel-lene sugározni és ünnepelni a televíziókban. Nagyon büszkék vagyunk a művésznőre, és kérjük, maradjon még sokáig velünk.”

Orosz Adél az ünnepség során elhangzottakat így köszönte meg:

„Kedves Kollégák, kedves Barátaim!

Jól esnek a dicséző szavak, és boldog vagyok, hogy itt láthatom magam körül a korábbi osztály- és pályatársaimat is. Hálás vagyok a balettmestereimnek: Nádas Ferencnek, Harangozó Gyulának, Mák Magdának, Roboz Ágnesnek és Hamala Irénnek, akik megtanítottak a balettművészet fortélyaira. Valamint az olyan remek koreográfusoknak, mint Harangozó Gyula, vagy Seregi László, akiknek pályám legszebb szerepeit köszönhetem.

Mindig is rajongtam a balettművészetért, és most be kell vallanom: sokkal jobban szerettem táncolni, mint igazgatni.

Az az igazság, hogy azóta nagyon sokat változott a világ. Életem fő értékeit manapság a férjem, a gyermekeim és az unokám jelentik számomra. De azért míg élek, soha nem felejttem el, hogy bennünket mennyire megbecsültek. Megbecsült az ország, megbecsült a kormány, a színház és a közönség.

Sajnálattal tapasztalom, hogy a mai balettosoknak mintha nehezebb lenne a dolguk, mint a miénk volt. Hetvenévesen mégis azt üzenem nekik, hogy ne csüggedjenek! Mert ezek között a falak között a nézőknek ma is csak a szépséget és a legigényesebb szórakoztatást kell nyújtaniuk. Igaz, ez a jelenben sem sikerülhet kevesebb munkával, mint amennyi nekünk jutott, de higgyék el, megéri!

Mert a balett olyan kivételes és csodálatos művészet, ami erre a nemes feladatra talán a leginkább képes!”

Kálmán Tamás összeállítása

Orosz Adél művésznőnek hetvenedik születésnapja alkalmából őszinte szívvel gratulál a Táncművészet kiadói kuratóriuma és szerkesztősége.

Petipa/Guszev-Csajkovszkij: Csipkerózsika
Auróra hercegnő:
Orosz Adél
Désiré herceg:
Róna Viktor

Fotó: Mezey Béla

Harangozó Emlékműsor

HARANGOZÓ GYULA, A MAGYAR NEMZETI BALETTJÁTSZÁS MEGTEREMTŐJE 100. SZÜLETÉSNAJVA ALKALMÁBÓL A MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ 2008. ÁPRILIS 19-ÉN, A MŰVÉSZ SZÜLETÉSÉNEK CENTENÁRIUMÁN EGY EMLÉKMŰSORRAL TISZTELGETT A PÁRATLAN ELŐADÓ- S ALKOTÓMŰVÉSZ TEHETSÉGE ÉS MUNKÁSSÁGA ELŐTT. EZEN A KIVÉTELES ESTÉN ELŐSZÖR KÁLMÁN TAMÁS, A MAGYAR NEMZETI BALETT SAJTÓREFERENSE, MAJD OROSZ ADÉL KOSSUTH-DÍJAS ÉRDEMES MŰVÉSZ EMLÉKEZETT A GÉNIUSZRA.

Hölgyeim és Uraim! Kedves Közönségünk!

Harangozó Gyula 100 esztendővel ezelőtt, 1908. április 19-én, Budapesten született. Nem részesült rendszeres táncképzésben, de már gyermekkorában színházat játszott; Chaplint és Gerard bohócot utánozta. Az I. világháborúban orosz hadifoglyoktól orosz néptáncokat tanult. Diákként táncos statiszta szerepeket vállalt a Magyar Királyi Operaházban, ahol édesapja szabóként dolgozott. 1926-ban le is szerződött a társulathoz.

Két évvel később önként jelentkezett az egyik vendégkoreográfus, Albert Gaubier: *A háromszögletű kalap* című karakterbalettjéhez a *Kormányzó* szerepének eltáncolására. A premier során kitűnően meg is felelt. Táncos sikerét mi sem igazolja jobban, mint az, hogy szólista kinevezését e debütálásnak köszönhetette.

1935-ben koreografálni is kezdett. Az alkotásra zenei érzéke, mozgásfantáziája és festői tehetsége készítette. Miközben az Operaházban egymást váltották a külföldi vendégkoreográfusok, Harangozó tehetségére a nagyműveltségű operaházi művészeti vezető: Oláh Gusztáv is felfigyel, és a 27 éves művész magyar táncjáték megkomponálására biztatja. Ennek hatására 1936-ban meg is születik az első igazi opus: a *Csárdajelenet*, amelyben magyar zeneszerző: Hubay Jenő művére, a magyar néptáncot balettszínpadra stilizálva, Harangozó magyar paraszti (és cigány) témát dolgoz fel, és ezzel megalkotja az *első magyar nemzeti baletttáncjátékot*.

A *Csárdajelenet* alapján elmondható, hogy Harangozó lett a XX. század addigi legjobb magyar balettkoreográfusa. Kinevezik az együttes balettmesterének,

londoni tanulmányútra küldik, hazatérve pedig remekművek sorát alkotja meg: a *Poloveci táncokat*, a *Rómeó és Júliát*, *A fából faragott királyfit*, a *Térzenét*, a *Furfangos diákokat*, a *Keszkenőt*, a *Coppéliát*, *A háromszögletű kalap* új verzióját, a *Seherezádét* és a *Lúdas Matyit*.

1950-1960 között Harangozó az Operaház *balettgazgatói tisztét* is betöltötte. Eközben – igényes és változatos stílusú darabjaiban, *Nádasi Ferenc* balettmesterrel karöltve – kitűnő szólisták, balettsztárok egész generációi nőhettek fel. De Harangozó nemcsak nemzetközi színvonalúvá fejlesztette a társulatot, s ahogy mondani szokás, nemcsak a magyar nemzeti balettrepertoárt alkotta meg, hanem benne egy olyan művet is: **A csodálatos mandarint**, amely egész munkássága jelképévé vált! **A Mandarint – A fából faragott királyfival és más Harangozó-művekkel együtt** – az operaházi balettgüttés 1953-1970 között 19 országban játszott! Az ő harmadik Mandarin-verzióját, melynek 1956-os, júniusi premierje viharos sikert aratott, a társulat még 2002-ben is repertoáron tartotta.

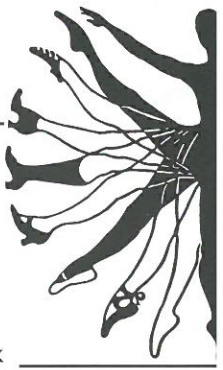
Harangozó Gyula művészetét 1952-ben a **Kiváló művész** cím, 1956-ban a *Kossuth-díj* ismerte el. Műveivel az 1963-as Párizsi Nemzetközi Táncfesztiválon operaházunk balett-társulata nyerte el a legjobb társulatnak járó **Aranycsillag-díjat**. **1993-ban pedig róla neveztek el a magyar táncművészek hivatalt szakmai díját.**

Kálmán Tamás

A sajtóreferens e rövid méltatás után Harangozó Gyula egyik legjelesebb pályatársát, **Orosz Adélt**, a Magyar Állami Operaház Kossuth-díjas balettművészt és örökös tagját, a Magyar Nemzeti Balett egy másik korábbi igazgatóját szólította színpadra. (A Szerk.)

Fotó: Mezey Béla

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Kedves vendégeink! Kedves pályatársak!

100 éves lenne Harangozó Gyula, de mi tudtuk, hogy örökké itt lesz közöttünk ez a mindig mosolygós, mindig vidám, mindig tele energiával s virtuóz technikával táncoló táncos. Sohasem fogjuk elfelejteni azokat a pillanatokat, amikor kinyílt a balett-terem ajtaja, és megjelent a mester – fekete nadrágban, fehér ingben, nyakában egy selyemsállal. Bejött, és megváltozott a világ. Odszólt a zongoristának, és elindult a próba. Mind nagyon jól éreztük magunkat vele. Általában a próbákat nem ő vezette, hanem a felesége, Hamala Irén, aki az Operaház érdemes művésze és nekem a balettmesterem volt. A sikereimben is végig osztozott.

Amikor viszont nem a mesternő vezette a próbát, akkor általában a mester is táncolt. Alig vártuk ezeket a napokat. Ilyenkor előre beültünk a terembe a tükör elé, és vártunk, mert tudtuk, hogy nekünk fog táncolni. Nem tudok annyit kifejezést használni, amennyi színben ő tündökölni tudott. Soha nem volt olyan alkalom, hogy a szólója után köztünk is ne tört volna ki a tapsvihár. Akárcsak a közönség körében, aki a Coppélia Coppéliusa után minden egyes alkalommal megismételtette vele azt a részt, amikor pár percben az egész balett történetét elmondja, eltáncolja. Ez valóban szípközvetítő élmény volt.

Harangozó Gyulát nemcsak mint balettmestert, de mint igazgatót is nagyon szerettem. Mindig harcolt a táncosokért és a balettművészetért az ő stílusában: képes volt felállni, és azt mondani: „Nincs előadás, ha nincs fizetésemelés!” És ha ezt ő mondta, akkor elhitték. Neki elhitték, mert komolyan vették őt.

Mint embert is nagyon szerettem, mert nagyon szerettem élni, és nagyon szerettem vidám lenni. Gyakran hangoztatta, hogy nem csak táncból áll a világ. Másban is meg kell találni az örömet, például a családban.

Ő akkor volt a legboldogabb, amikor megszületett a fia: ifj. Harangozó Gyula. Bár nem tudta végigkísérni a pályafutását. Gyuszi egy kitűnő táncos lett, világhírű, és ennek a színháznak a balettagazgatója volt hosszú éveken keresztül. Meg is ajándékozott minket egy gyönyörű táncjátékkal, a Hófehérke és a hét törpével. Tehát édesapja nyomdokaiba lépett.

Úgy gondolom, hogy generációról generációra száll majd az a tudás, amit a mester hátrahagyott. És a hátam mögött ma este sok fiatal táncos lesz a tolmácsa annak a varázslatnak, amit Harangozó Gyula alkotni tudott. Mindenkinek nagyon jó szórakozást kívánok, a kollégáknak pedig jó előadást.

Orosz Adél

Elhangzott 2008. április 19-én,
a Magyar Állami Operaház színpadán

Az évforduló alkalmából és a Magyar Nemzeti Balett jelentőségére való tekintettel az Oktatási és Kulturális Minisztérium felajánlotta, hogy a Magyar Nemzeti Balett társulata egy különleges **Harangozó- emlékgyűrűt** ítélhessen oda egy arra érdemes, kiemelkedő táncművésznek.

A Magyar Nemzeti Balett Művészeti Tanácsa úgy döntött, hogy erre a kitüntetésre **Balogh Béla** címzetes magántáncos a legméltóbb, aki elsősorban Harangozó Gyula szerepeiben – például **Coppéliusként**, vagy a **Térzene mecénásaként** – nyújtott kimagasló művészeti teljesítményt. Az arany emlékgyűrűt **Nagyné Varga Melinda**, az Oktatási és Kulturális Minisztérium főosztályvezetője adta át a díjazottnak: **Balogh Béla** címzetes magántáncosnak.

A méltató szavak és a gyűrű átadása után kezdődött el a két klasszikus Harangozó-műből álló emlékműsor! Első részében **A csodálatos mandarin**, a másodikban a **Térzene**.

A nagyszerű előadás utáni fogadáson ifj. Harangozó Gyula, a bécsi Staatsoper jelenlegi balettagazgatója meghatóttan köszönte meg a Magyar Állami Operaház vezetőségének, **Keveházi Gábor** balettagazgatónak és a társulatnak az Emlékműsort: az édesapja emléke előtti tiszteletadást és a két balett nagyszerű, stílusos és magas színvonalú tolmácsolását. (A Szerk.)

Fotó: Mezey Béla

Egy sajtótájékoztató hangulata

Évtizedek óta jár a sajtótájékoztatóra, és szomorúan állapítom meg, hogy évről évre egyre kevésbé felel meg a célnak a meghirdetett összeállítás. Nem kívánom felsorolni a sok negatív tapasztalatot, hisz most éppen azért fogtam az íráshoz, hogy örömmel szóljak a pozitív élményeimről. Mielőtt az EuróPAS Magyar Táncdíj XV. átadása és az azt követő VI. EuróPAS-Gála sajtótájékoztatóján a fő témára térünk volna, Kaán Zsuzsa főszerkesztő megrendülten emlékezett meg a nemrégiben elvesztett Kossuth-díjas, kiváló művésztől, ifj. Nagy Zoltánról, s megkérte az újságírókat, művészeket, kuratóriumi tagokat, hogy egyperces néma felállással tisztelegjenek a nagyszerű táncos és a kiváló ember emléke előtt. A csend alatt nyilván a többiekben is felrémlt ifj. Nagy Zoltán számos csodálatos művészi alakítása... Amint a szomorúságot lassan felváltotta a sikerekre való emlékezés, az EURÓPAS MAGYAR TÁNCDÍJ-ról olyan remek információkat, a szakma legjobbjairól pedig olyan szívből jövő méltatásokat kaptak a sajtó munkatársai, hogy a bősz írott anyag mellett már ennyi is örömtelivé tette volna az összeívetelt. Ezeket felülmúlta az a tény, hogy a díjazottak is meghívást kaptak a sajtótájékoztatóra, és lehetőségük volt arra, hogy személyesen szóljanak a megjelentekhez. Az ember arra gondolna, hogy aki a tánccal, a testével fejezi ki művészi mondanivalóját, annak nem kenyerre igazán a beszéd. Nos, ez a feltételezés ezen a délelőttön remek cáfolatot kapott. A *balett-modern tánc-showtánc* kategória díjazottja, KOVÁTS GERGELY CSANÁD, a Magyar

Nemzeti Balett művésze bár óvatosan hivatkozott arra, hogy nem a szavak embere, ezzel ellentétben kifogástalanul szöveg-pályafutásának kezdetéről, s őszinte örömmel taglalta a táncnak köszönhető sok-sok sikert. Az *autentikus és színpadi néptánc* kategóriájában egy aranyos, ifjú testvérpár kapta a díjat. MÁTÉ DOROTTYA – MÁTÉ MÓRIC a Csillagszemű Táncgyűttes tagjai picikoruk óta, és azóta élvezik a táncolás szépségét. Visszafogottan és mégis meghatottan beszéltek a Tímár-házaspárnak köszönhető tudásukról, és a rengeteg élményről, amit a Csillagszemű Táncgyűttesben szereztek. *Klasszikus-, modern- és kortárs balett* kategóriában, külföldön működő magyar táncosként az idén LUKÁCS ANDRÁS, a Wiener Staatsoper-Volksoper táncosa kapta a díjat. A művészt édesanyja képviselte a sajtótájékoztatón, aki igazi táncos-anyaként beszélt arról, hogy a kezdetek óta milyen biztosan állt fia mellett, mennyire segítette pályáján, és a mai napig minden premierjén, fontosabb fellépésén ott van a nézőtérben, hiszen életét a fia sikerére tette fel. Megtiszteltetésnek tartotta, hogy fia külföldi próbái miatt az oklevelet és az aranyozott kítűzőt ő vehette át. (Azt is jelezte, hogy az április 29-i előadáson a magyar közönség újból tapsolhat Andrásnak, aki erre az alkalomra hazautazik Bécsből.) A *klasszikus-modern és kortárs balett* kategóriájában, a Magyarországon működő külföldi táncos/koreográfus ágazatának díját LINDA SCHNEIDEROVÁ, a Magyar BalettSzínház Gödöllő művésznője kapta. A kiváló előadó bár cseh származású, és végigjárta Európa jelentős balett-társulatait, jelenleg már tiszteletre méltóan beszéli a magyar nyelvet. Öröm volt hallgatni, hogy az ideális balerinakülsővel rendelkező, bájos Schneiderová mennyire jól fogalmaz, és milyen

remekül meséli el a jelenleg Gödöllőn működő együttes gondjait, vándorlásait. Ő is, társai is e nehézségek ellenére lelkesen végzik művészi munkájukat. Musical ágazatban, a *házában működő társulat* kategóriájában a MADÁCH MUSICAL TÁNCISKOLA kapta az idei EuróPAS-díjat. *Sárközi Gyula*, az együttes alapítója és vezetője lelkesen adta tudunkra, hogyan alakult ki és fejlődött a tehetséges gyerekek sokaságából az öttusához hasonló sokoldalúságot kívánó műfaj. Színészi tehetség, klasszikus tánc, modern tánc, énektudás, sztepp közösen jelentik a musicalt. A Madách Musical Tánciskola tagjai birtokában vannak mindannak, amit ez a műfaj megkövetel. Évek sok-sok munkája tette lehetővé, hogy most örüljenek a díjnak, és büszkék lehessenek rá. A sajtótájékoztató résztvevői lelkes tapsokkal köszönték meg a díjazottak beszámolóit. Természetesen valamennyi díjazott hálásan köszönte meg, hogy díjjal gondoltak rá. Számomra külön öröm volt, hogy újra meggyőződhettem arról az évek óta végzett, kitartó és fáradtságot nem kímélő munkáról, amit Kaán Zsuzsa végez, aki főszerkesztőként és a magyar táncművészet minden ágának kiválóságai érdekében is még annyi, de annyi mindent tesz. Fontos, hogy a magyar táncosok széles táborában ne az egymás elleni harc, hanem az *egymás munkája iránti megbecsülés szelleme* működjön. Ez pedig azoknak is köszönhető, akik szem előtt tartják, hogy a táncművészet műzsája mindenkit segítsen, és akik tesznek is azért, hogy a szépet, a nemeset és az emberek számára a művészet minden ágában igazi élményeket nyújtsanak. A TÁNCMŰVÉSZET című folyóirat szakmai díjának sajtótájékoztatóján ezek a gondolatok fogalmazódtak meg bennem.

László Zsuzsa

A sajtótájékoztató résztvevői és az idei díjazottak:

aláírásukkal igazolták, hogy átvették a díj Statútumát és aranyozott kítűzőjét.

Kányó Béla képriportja

Az új kuratórium tagjai:

a XV. díjátadásra érkezett az ideje annak, hogy a kuratórium összetétele minél inkább tükrözze a díj szakmaiságát és rangját. Ezért a megújított kuratórium három tagja már maga is EuróPAS-díjas előadó vagy alkotóművész.

dr. Bárándy György
 ügyvéd,

Cserta József
 EuróPAS Magyar Táncdíjas
 balettművész,
 a Magyar Állami Operaház
 Harangozó-díjas szölistája

Mihályi Gábor
 EuróPAS Magyar Táncdíjas
 koreográfus,
 a Magyar Állami Népi Együttes
 művészeti vezetője

Solymosi Tamás
 EuróPAS Magyar Táncdíjas
 balettművész,
 a Bécsi Staatsoper
 vendég-szölistája

Szántó Péter
 a Magyar Divat- és
 Sporttáncszövetség Elnöke,
 az International Dance
 Organization (IDO) alelnöke

Szinetár Miklós
 főrendező.

A kuratórium elnöke:

Kaán Zsuzsa
 tánc-történész-kritikus,
 a TÁNCMŰVÉSZET főszerkesztője,
 a díj névadója, a logo tervezője.

Az új kuratóriumi tagok és a kuratóriumi elnök dr. Bárándy György irodájában. Mihályi Gábor igazoltan maradt távol.

Fotó: Kányó Béla

A XV. díjátadás a Budapesti Operettszínházban

Kanyó Béla képriortja

A TÁNC VILÁGNAPJA ÉS HAZÁNK EU-S CSATLAKOZÁSÁNAK ALKALMÁBÓL 2008. ÁPRILIS 29-ÉN TIZENÖTÖDSZÖR KERÜLT ÁTADÁSRA AZ EURÓPAS MAGYAR TÁNCDÍJ, AMI NEM MÁS, MINT A MAGYAR SZAKLAP: A TÁNCMŰVÉSZET SZAKMAI DÍJA. AZ EURÓPAS MAGYAR TÁNCDÍJ 1993 ÓTA LÉTEZIK. PAUER GYULA KOSSUTH-DÍJAS SZOBRÁSZMŰVÉSZ KISPLASZTIKÁJÁBÓL ÉS A TÁNCMŰVÉSZET EXKLUZÍV MÉDIA-AJÁNDÉKÁBÓL ÁLL.

A táncdíj alapítása óta nevében hordozta az Európához tartozás ígértét. Magyarország EU-tagsága óta pedig új távlatokat is kapott a díj. Egyrészt nemzetközivé vált, másrészt egy gálaestté fejlődött, amely a XV. díjátadás alkalmával épp a 6. évfordulóját ünnepelte.

Kaán Zsuzsa, a TÁNCMŰVÉSZET című folyóirat főszerkesztője, az EuróPAS Magyar Táncdíj kuratóriumi elnöke köszöntötte a közönséget, a gála díszvendégét és tiszteletbeli EU-s védnökét: Antall Klára asszonyt, a hazánk EU-s csatlakozását kezdeményező magyar miniszterelnök feleségét, majd a gála védnökeit. Köszönetet mondott a szponzoroknak és a médiaszponzoroknak, hisz a gála az ő segítségük nélkül nem jöhetett volna létre. Az első díjátadás óta 15 év telt el, ami még a művészetben is nagy idő. Csodálatra méltó, hogy ez a táncdíj 1994 óta ennyi évet, egy egész korszakot megért. Azóta más díjak is születtek, változtak, sőt, át is alakultak.

Időközben olykor itt is történt változás a kuratóriumban: a legmarkánsabban éppen jelenleg, a 15. évforduló alkalmából.

De a sok év ellenére hűek maradtak a szoborhoz, s ami még ennél is fontosabb: hűek maradtak a díj koncepciójához. A táncművészet klasszikus ágazataiban osztották ki 1994-ben is és 2008-ban is: kiérlelt tudású, nagyszerű művészeknek és vastapsos sikereket arató táncgyűtteseknek.

A kuratórium 15 év alatt 61 szobrot osztott szét abban a hitben, hogy egyszer sem tévedett. Általában csak a tudást és a tehetséget értékelte, de olykor a merész újdonságot is. Sőt, ez a díj néha még ennél többet is tett: egy-egy kivételes táncosra vagy társulatra rá tudta irányítani a szakma és a közönség figyelmét.

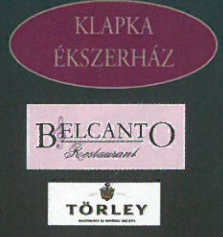
Végül az sem elhanyagolható, hogy ezt a díjat mindig „éppen jókor”, a megfelelő pillanatban adták oda. A nem állami díjak között az EuróPAS Magyar Táncdíj talán ezért is kivételes.

(A Szerk.)

Mecénás:

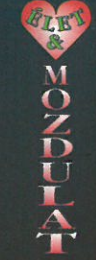
Támogatók:

Aranyszponzor:

Médiaszponzorok:

A gála díszvendége:

Antall Józsefné

Az EU-csatlakozást kezdeményező miniszterelnök felesége
 The wife of the prime minister, who initiated Hungary's EU-membership

A gála védnöksége:

Országos védnök
 National Patron

Mandur László

Az Országgyűlés alelnöke
 Vice President of the Hungarian Parliament

Kulturális védnök
 Cultural Patron

Dr. Hiller István

Oktatási és kulturális miniszter
 Minister of the Education and Culture

Szakmai védnökök
 Professional Patrons

Kerényi Miklós Gábor

A Budapesti Operettszínház igazgatója
 Director of the Budapest Operetta Theater

Seregi László

A Magyar Állami Operaház vezető koreográfusa
 Leading choreographer of the Hungarian State Opera House

Kulturális támogatók:

A gálán – az ünnepi köszöntő után – elkezdődött a díjátadás, 4 kategóriában és 4 ágazatban:

1./ „A Magyarországon működő magyar táncos” kategóriájában – klasszikus balett-modern táncshowtánc ágazatban – az EuróPAS Magyar Táncdíjat **KOVÁTS GERGELY CSANÁD,**

a Magyar Nemzeti Balett tagja kapta. A díjat és az oklevelet – a díj kuratóriuma nevében – Szántó Péter, a Magyar Divat- és Sporttánc Szövetség elnöke, valamint a mecénás: a Magyar Villamos Művek képviselőjében dr. Karl Imre, a Magyar Villamos Művek ZRT. stratégiai igazgatóhelyettese adta át.

2./ „A Magyarországon működő magyar táncos” kategóriájában – néptánc ágazatban – a díjat egy testvérpár:

MÁTÉ DOROTTYA és MÁTÉ MÓRIC,

a Csillagszemű Táncgyűttes két szólistája vehette át. A díjat és az oklevelet a díj kuratóriuma nevében Mihályi Gábor koreográfus, a Magyar Állami Népi Együttes művészeti vezetője, valamint az üzletembernek is nagyszerű egykori táncos: Klapka György adta át.

3./ Az EuróPAS Magyar Táncdíjat „A külföldön működő magyar táncos” kategóriájában, klasszikus, modern és kortárs balett ágazatban

LUKÁCS ANDRÁS

táncos-koreográfus, a Bécsi Staatsoper szólistája kapta.

A díjat és a diplomát a díj kuratóriuma nevében Cserta József, a Magyar Nemzeti Balett szólistája adta át.

4./ „A Magyarországon működő külföldi táncos” kategóriájában – klasszikus, modern és kortárs balett ágazatban a díjat az idén a világot bejárta cseh balerina:

LINDA SCHNEIDEROVÁ,

a Magyar BalettSzínház Gödöllő szólistája kapta! A díjat átadta – a díj kuratóriuma nevében – dr. Báránty György sztárügyvéd.

5./ „A magyar táncművészetet méltó módon képviselő társulat” kategóriájának idei díjazottja – musical tánc ágazatban –

MADÁCH MUSICAL TÁNCISKOLA.

A díjat Sárközi Gyula, az iskola alapító igazgatója és az iskola 10 növendéke vette át.

És akik átadták: a TÁNCMŰVÉSZET című folyóirat védnöke, a magyar musicaltánc megteremtője, a Macskák és Az Operaház Fantomjának koreográfusa: Seregi László! Továbbá Quirin Károly, a TÖRLEY Pezsgő pincészet marketing-képviselője.

1. rész Kanyó Béla képriortja

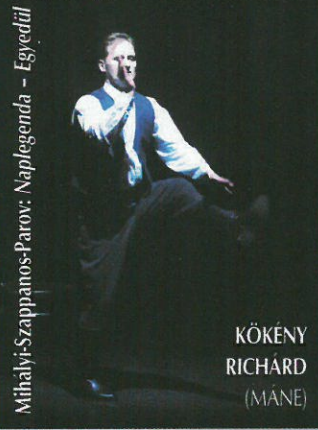

Timár Sándor – népzene: Széki multság
CSILLAGSZEMŰ TÁNCEGYÜTTES (EuróPAS Magyar Táncdíjas, 2002.)

Román-Porteleki: Nagypaák tánc (részlet)

MAKOVINYI TIBOR (EuróPAS -díjas, 2001.)
TRUPPEL MARIANN (EuróPAS -díjas, 2001.)

Mihály-Szappanos-Parov: Naplegenda – Egyedül
KÖKÉNY RICHARD (MÁNE)

Timár Sándor – népzene: Delalföldi táncok

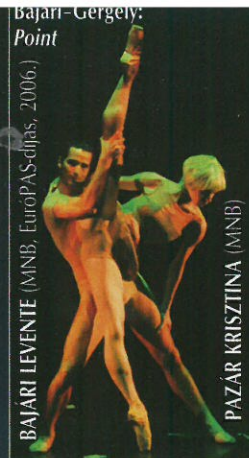

MATE MÓRIC (EuróPAS Magyar Táncdíjas, 2008.)
MÁTÉ DOROTTYA (EuróPAS Magyar Táncdíjas, 2008.)

Zsuráfszky Zoltán (EuróPAS Magyar Táncdíjas, 2000.): Cigány szvit
HONVED TÁNC SZÍNHÁZ (EuróPAS Magyar Táncdíjas, 1994/95.)

Timár Sándor: Rábaközi táncok
CSILLAGSZEMŰ TÁNCEGYÜTTES (EuróPAS Magyar Táncdíjas: 2002.)

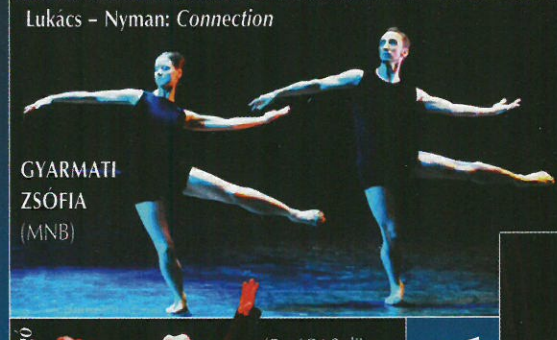

Bajari-Gergely:
Point
BAJARI LEVENTE (MNB, EuróPASdíjas, 2006.)
PAZAR KRISZTINA (MNB)

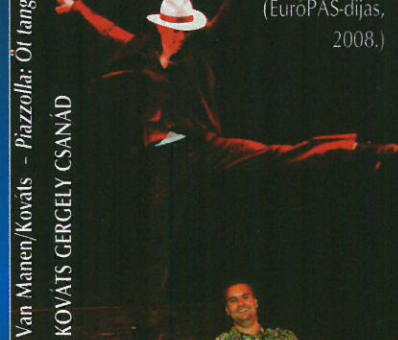
Egerházi-Sibelius: Akvarell szivarvany
ALESZJA POPOVA (EuróPAS-díjas, 1999.)
LINDA SCHNEIDEROVA (EuróPAS Magyar Táncdíjas, 2008.)

2. rész

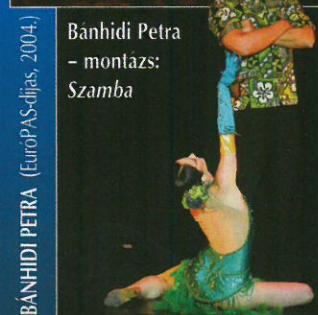
Lukács – Nyman: Connection
GYARMATI ZSÓFIA (MNB)

LUKÁCS ANDRÁS (EuróPAS-díjas, 2008.)

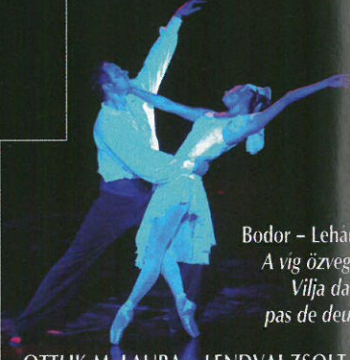

Van Manen/Kovats – Piazzolla: Őt tango (EuróPAS-díjas, 2008.)
KOVÁTS GERGELY CSANÁD

A Vilja-dalt előadta:
KALOCSAI ZSUZSA

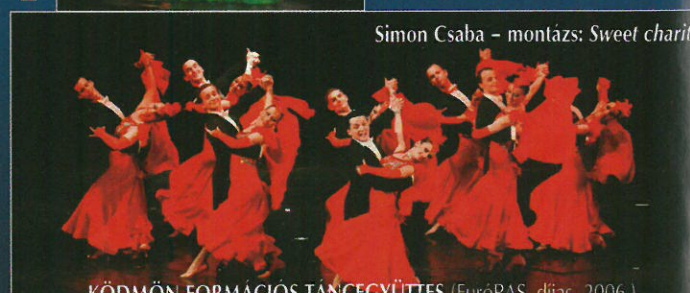

Bánhidi Petra – montázs: Szamba
BÁNHIDI PETRA (EuróPAS-díjas, 2004.)

Bodor – Lehár: A vig özvegy Vilja dal-pas de deus
OTTLIK M. LAURA – LENDVAI ZSOLT

Sztárvendég:
CZENE ATTILA

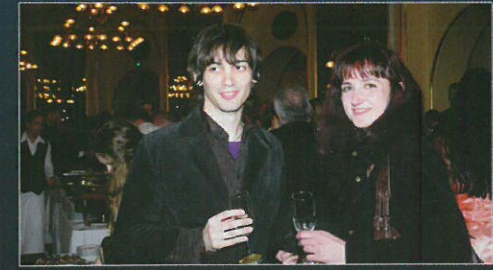
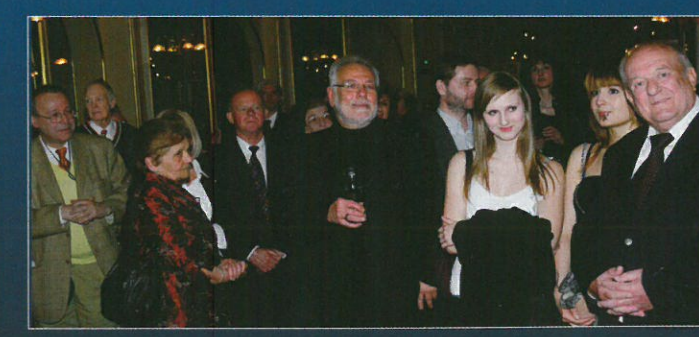
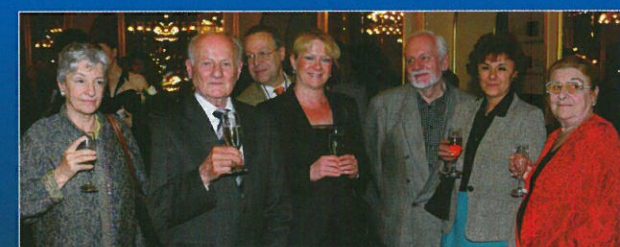
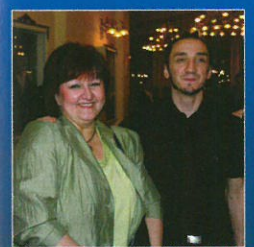
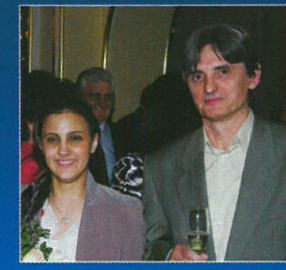
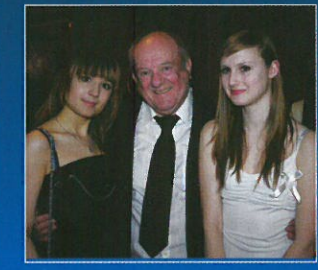
Simon Csaba – montázs: Sweet charity
KÖDMÖN FORMÁCIÓS TÁNCEGYÜTTES (EuróPAS -díjas, 2006.)

4 for One – Taller/Faltay: Pán Péter, avagy a megtalált fiúk, Terítés-jelenet, MADÁCH MUSICAL TÁNCISKOLA (EuróPAS-díjas, 2008.)

Antall Klára asszony és dr. Karl Imre pohárköszöntője

VI. EuróPAS-Gála Magyar Táncdíj Magyar Táncdíjasok Estje

Pán Péter, avagy a megtalált fiúk

A MŰVÉSZETEK PALOTÁJA, S BENNE A FESZTIVÁLSZÍNHÁZ GYEREKMUSICALEKNEK IS OTTHONA. IZGATOTT CSEMETÉK ÉS SZÜLEIK ÖZÖNLIK EL A NÉZŐTERET, ÉS A LÁZAS VÁRAKOZÁS ÉRDEKFESZÍTŐ FIGYELEMBE CSAP ÁT, AMINT A CSINTALAN PÁN PÉTER ÉS A PARÁNYI, FONDORLATOS TÜNDEÉR: GILING GALANG KALANDJAINAK ELŐADÁSÁN FELMEGY A FÜGGÖNY.

A FILMVÁSZONRÓL JÓL ISMERT TÖRTÉNET GÖRDÜLÉKENY, LÁTVÁNYOS FELDOLGOZÁSBAN, A GYEREKKÖZÖNSÉGET MEGTISZTELŐ KIVITELEZÉSBEN KEL ÉLTRE A KFKI-KAMARABALETT PRODUKCIÓJÁBAN. AZ ALKOTÓK ÉS AZ ELŐADÓK – FŐKÉNT A MADÁCH MUSICAL TÁNCISKOLA NÖVENDEKTÁRSULATÁNAK TAGJAI – AZ ILLÚZIÓNAK IS MEGADJÁK A MÓDJÁT!

DE PSZT! A MESE ELKEZDŐDÖTT. AZ ÉJSZAKAI LONDON UTCÁIT BERAGYOGJA A HOLDFÉNY...

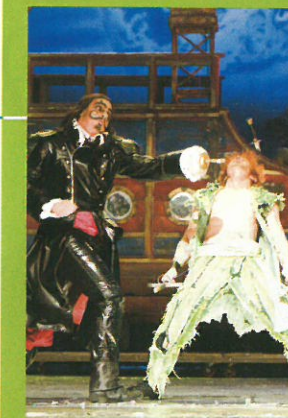
A rövid prológusban – *Szurmai János* dramaturg és *Csutka István* segédrendező jóvoltából – megismerjük a címben szereplő két rakoncátlan, gézengúz fiút (akik majd elvesznek) és szelíd nővérüket, Wendyt, aki mindenképp szeretné lecsendesíteni s jó útra téríteni őket. A haverok is csatasorba állnak, hogy egy jót kardozhassanak. A játékkardozás kitűnő apropó egy „igazi” párbajhoz: a színpad sarkában már előttünk is áll a vidám, vöröshajú Pán Péter, és életre-halálra megküzd a félelmetes Hook kapitánnyal. Eközben vágja le az egyik kezét, és dobja be egy krokodil szájába. (Ezért lesz a kapitány mindvégig „kampókezű”!) A gyerekek kardozása is véget ér: miután a két szembenálló csapat élén a két testvér egymást győzte le, fáradtan hazaindulnak. Szüleik azonban nem velük töltik az estét. Programjuk van: elegáns bálba készülődnek, s a fiúkat Wendyre bízzák.

A gyerekek magukra maradnak, a fiúk tovább civódnak. A kislány szeretné mielőbb elaltatni őket, ezért óriás mesekönyvet terít a padlóra, és mesélni kezd. A könyv lapjai máris megelevenednek: a tükrös szekrényből kísétál a csöppnyi Giling Galang, Pán Péter is felbukkan, de vitájukra felébrednek a gyerekek. Pán Péter izgalmas kalandra: SOHANINCS ORSZÁGBA hívja mindhármukat. Giling Galang a nagy egyetértést nem nézi jó szemmel, de azért ő is velük tart...

Ekkor indul, s a gondosan kidolgozott dramaturgia hatására képről képre, jelenetről jelenetre érthetően és logikusan zajlik a kalandok útja. A mese helyszínei: Hook kapitány kalózáinak tanyája, Pán Péter erdei otthona vagy az indiánok földje

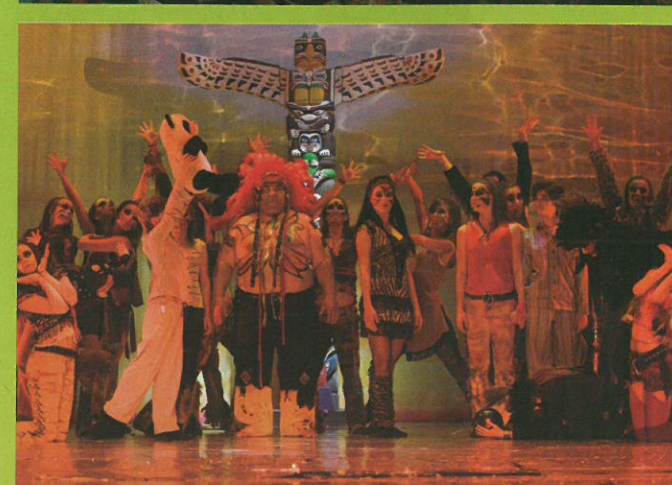
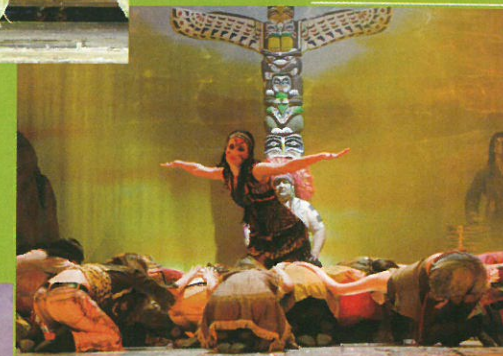
remekbeszabott táncok környezete lesz. Az *Elveszett gyerekek* csapata, majd a törzsfőnök s lánya: Tigrisliliom pedig a nézők rokonszenves, személyes ismerőseivé, legtöbbször a kedvencükké válik. Semmi kétség: mindezt csak tiszta cselekményvezetéssel, a jók és a rosszak egyértelmű viselkedésével, a jellegzetes zenei blokkok stílusváltásaival, a kosztümök és maszkok karakterisztikus jegyeivel lehetett elérni. A Pán Péter alkotóinak: a zeneszerző *Tallér Zsófiának* és *Faltay Csabának*, az IL-MAKIAGE nevű cég maszkmestereinek és a díszlet tervező *Kentaurnak* sikerült! A gyerekmusical lételeme mégis a gyerektánc és a gyerekszereplők színészi játéka! Nos, ebben minden egyes növendék önmagáról és az iskoláról is kitűnő bizonyítványt állított ki. A *4 for One* kreatív rendezői-koreográfiai teamje: *Jurányi Patrick*, *Kovács Zsolt*, *Kovács Gergely Csanád* és *Sárközi Gyula* ugyancsak jeleskedtek: hiszen a szesz és aranyos cselekményszövés mellett a változatos táncanyagról is ők gondoskodtak. Bár valamennyi színpadi megnyilvánulásuk, még az epikus részletek is mozgalmasak és élvezetesek, mégis megemlítené külön is a *kalóztánc*, az erdei srácok remekbeszabott, pergő *terítés-jelenete*, Wendy és Pán Péter lírai *kettőse*, mindkét *indián rítus*, a két attraktív *sámántánc*, Pán és Wendy *szólója*, a testvérpár és az indián lányok *négyse*, s nem utolsósorban a mozgalmas finálé. Csattanónak sem utolsó, hogy ekkor még Pán Péter is kibékül Hook kapitánnyal, aki újra egészséges és sértetlen! Ám az igazi csattanó még hátra van! Mert a játék végén még az is kiderül, hogy Wendy annyira jól mesélt, hogy az egészet *mindnyájan csak álmodták!* Ez a felismerés azonban mitsem von le a frappáns színpadi játék, a felnőtteknek is derűs élményt nyújtó gyermekszínházi előadás értékéből. (A 2007. október 18-i premier óta már tizenhatszor játszották teltház előtt). Reméljük, hogy hazatérve még a szerzők leghőbb vágya is teljesül: szülők és gyerekek majd közösen, otthon, nagy családi beszélgetés során szűrjük le belőle a csak nekik szóló tanulságokat.

Kaán Zsuzsa

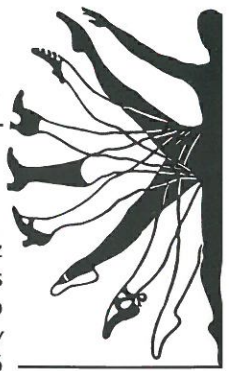

IL-MAKIAGE
PROFESSIONAL MAKEUP

Fotók: Trudics Mária

Régi-új

Csiperózsika a Covent Gardenben

LONDON NYÜZSGŐ KULTURÁLIS ÉLETÉBEN A TÁNC VALÓBAN KITÜNTETETT HELYZETBEN VAN. ERRŐL LEGUTÓBB 2008. ÁPRILISÁBAN GYŐZDÖHETTEM MEG

személyesen, amikor a Magyar Táncművészeti Főiskola tudományos tanácsa támogatásával nyolc napot tölthettem ott. A balett, mint reprezentatív műfaj, élvezi az arisztokrácia és a királyi ház mindennemű támogatását, így a Royal Ballet School és a Royal Ballet (védnökük a királynő, elnökük a walesi herceg) irigylésre méltó körülmények között és valóban „királyi” színvonalon dolgozik.

(A modern és kortárs tánc sem mostohagyerek: a Rambert táncgyűttesnél tett rövid látogatásomon kiderült, az ő új rezidenciájuk is épül!)

Fotó: Macher Szilárd

Megérkezésem napján (s még két további alkalommal) a Royal Ballet 75. születésnapjára 2006-ban felújított

Csiperózsika

előadását néztem meg. Ebben a színpadra állításban ahhoz az eredeti *Petipa*-verzióhoz hú, *Szergejev*- és *Ninette de Valois*-féle produkcióhoz nyúltak vissza, mellyel 1946-ban a társulat megnyitotta a háború után felújított Operaházat. A meglehetősen konzervatív

előadás néhány részletét mások (*Frederick Ashton*, *Anthony Dowell*, *Christopher Wheeldon*) készítették, mégis egységes képet mutatott, s összességében nem okozott csalódást. (Talán *Carabosse* szerepe lehetett volna erőteljesebb, ha nem ragaszkodtak volna az elavult pantomimhez, és az *Orgonátündér* sem vesztett volna hatásából a III. felvonásra, ha eltáncolja másik variációját is.) A kitűnő társulat minden este sikerre vitte a jó tempóban zajló, pazar látványvilágú produkciót.

Az előzetes hirdetések három különböző szereposztást ígértek, ám végül a címszerepben személyes kedvencem: *Alina Cojocar* nem lépett fel. (Az előző, *Makarova*-féle verzióban volt szerencsém látni. Lélegzetelállító Rózsa adagio-ját pedig bárki megnézheti a YouTube-on). Aurórárt így *Tamara Rojo* és kétszer *Roberta Marquez* táncolta, *Florimund herceget* pedig *Federico Bonelli*, *Johan Kobborg* és *Viacheslav Samodurov*. Rojo csalódást okozott, de nem elképesztő technikáját hiányoltam (négyfordulatos (!) *touroból* és megingathatatlan *balance*-okból is előadott jó párat), hanem szomorúan vettem tudomásul, hogy a kritikák joggal kérik rajta számon az átlényegülés jeleit. Ilyen „biztos lábakon” igazán nem jelenthetne problémát az alkatához illő s nem túl bonyolult címszerep megformálása. Vele ellentétben a brazil származású *Marquez* természetes kedvességével (s nem csak aprócska termete miatt) ideális Auróra volt, miközben ő sem maradt adós a négyes *tourokkal*,

vagy a partnerek segítségét nélkülöző, hosszan kitarított *allongé*-kkal. Azt sem lehetett észrevenni, hogy *Kobborg* mellé csak beugrott: mindkét estén egyforma biztonsággal és „angolos” precizitással táncolt.

A rendkívül heterogén összetételű társulat legnagyobb erénye valóban a tiszta és stílushű tánc: legyen szó akár a többnyire saját nevelésű karról és szólistákról, vagy a világ minden pontjáról érkezett sztárszólistákról. A szokásosnál líraibb *Florimund* szerepében (a II. felvonásban *Ashton* melankolikus-romantikus szólójával) *Bonelli* nyújtott emlékezeteset. A tökéletes alkatú, virtuóz táncos hiteles, emberi, mégis mesebeli herceget formált, s ez *Rojo* mellett talán még nagyobb érdem. *Kobborg* érett, minden részletében kimunkált alakítással a tőle megszokott színvonalat hozta, és jó benyomást keltenek *Marquezzal*, de állandó partnerével, *Cojocar*val valószínűleg különlegesebb előadás részese lettem volna. (*Samodurov* számomra az egész társulattól kilóg: alkatával, darabos technikai megoldásaival és rutinos szólistától meglepő, megoldatlan színpadi jelenlétével.)

A további szerepekben – és mindenkor a világ egyik legjelentősebb együtteséhez méltó színvonalon – felvonult a társulat színe-java: a tündérek s a III. felvonás szereplői között éppúgy lehetőséget kaptak fiatal kartáncosok, mint a társulat vezető szólistái. *Orgonátündér*ként ígéretesen mutatkozott be – szintén beugrással – *Laura McCulloch*, aki a nálunk megszokottnál lényegesen nehezebb variációban biztosan mozgott, jóságos is volt, csak az erőteljesebb színpadi jelenléttel maradt adós. A tekintélyt sugárzó, csodaszép, rutinos *Isabel McMeekan* produkcióján (a harmadik estén) viszont kifogott néhány mozdulat. A vezető szólistaként Aurórárt is táncoló *Alexandra Ansanelli* annál könnyedébben, elegánsan lebegett át a technikai nehézségek felett, és finom eszközökkel formált melegsívű tündért.

Revelációt jelentett *Sarah Lamb*. A négy éve a *Boston Ballet*-ből szerződött balerina egyre nagyobb rangot vív ki magának Londonban is, abszolút megérdemelten. *Florinája* a „nagykönyv”-ből lépett elénk: kolibri-rebbernékenységgel, éterien táncolt, miközben szívből jövő költészet sugárzott belőle. A Covent Gardenben megállt a levegő, és kétezer ember áhítatos csendben figyelte a színpadi csodát. Ezekért a ritka pillanatokért érdemes színházba járni (és színházat csinálni)! Ugyanez a szerep az egyébként nagy-szerű *Laura Morerának* alkatilag nem való! (Ellenben tökéletes volt az ékkövek zenéjére táncolt *pas de trois*-ban és az utolsó tündér dinamikus szólójában is), míg *Yuhui Choe* kedves és precíz *Florinát* táncolt *Brian Maloney* elegáns Kékmadara mellett. Az előző két este a tapasztalt *Johei Sasaki* repkedett: megbízhatóan, de a legkevesebb átlényegüléssel.

A tündérek közül *Mara Galeazzi* vezető szólistához méltó volt kisebb szerepében is, az „énekes madár” (nálunk Kolibri) variációjában pedig *Iohna Loots* szerzett kellemes percekét. *Deirdre Chapman* és *Helen Crawford* egy-egy tündért és a III. felvonás *pas de trois*-jába rejtett Gyémánt variációt táncolta emlékezetesen.

A férfiakkal kevésbé nyújtottak kiemelkedőt, bár az átlagszínvonal magas: a fiatal, sokszoros aranyérmes *Sergei Polunin* még a karban lép fel, akárcsak a több főszereppel is büszkélkedő *Ruppert Pennefather*. *Gary Avis* biztos partnerolását emelném ki az egyik kérés szerepében és a másik estén részletkeg kidolgozott Király-alakításáért. A *pas de trois*-ban – estéről estére – *Martin Harvey*, *Ricardo Cervera* és *Valeri Hristov* váltotta egymást, színvonalasan.

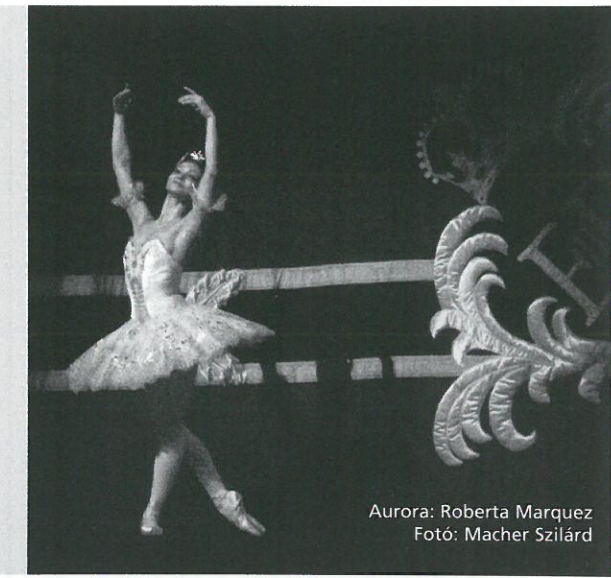
***

Tanulmányutam alkalmával, szerencsémre, a Budapesten megismert *Ivan Putrov* és *Grant Coyle* segítségével megtekinthettem a következő produkció színpadi próbáját is, amelyen *Balanchine Szerenádja* mellett a királynő 80. születésnapja tiszteletére felújított és átdolgozott *Homage to The Queen*, valamint a dán *Kim Brandstrup* premierje: a *Rushes – Fragments of a Lost Story* szerepelt. Utóbbiban láttam egy megkapó kettőst *Carlos Acostától* és *Cojocar*utól (aki sérülése ellenére ezt a modern feladatot azért elvállalta), a Szerenádban pedig a lélegzetelállító *Marianela Nuñez*-t az ismét remeklő *Bonellivel*, a kiváló *Galeazzit* és a feltörekvő, virtuóz *Lauren Cuthbertson*t. Egy frenetikus szólót emelnék ki az *Homage*-ból: *Hikaru Kobayashiról* még sokat fogunk hallani.

***

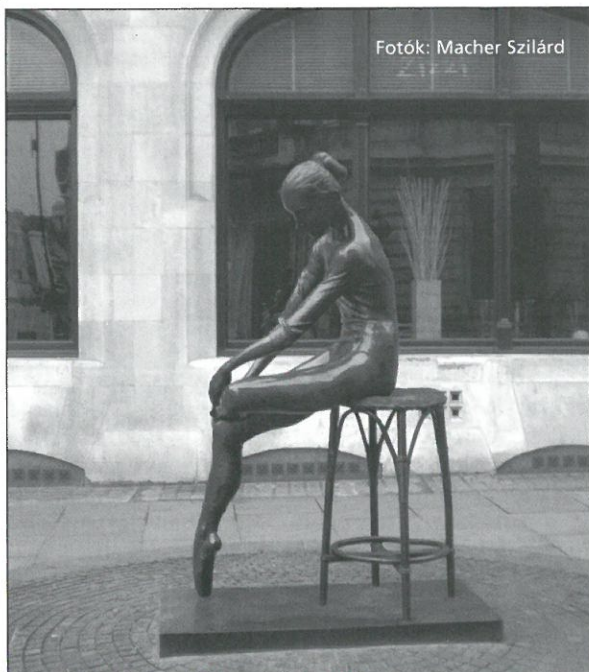
A Royal Ballet jövőjének záloga a *Royal Ballet School*, ahol két teljes napon át követhetem nyomom az oktatást. A színház felújítása (1999) után e nagy hagyományú oktatási intézmény is új épületet kapott. „Felső tagozatát” a IV. emelet magasságában egy szimbólumként is gyönyörű, csavart folyosóhíd köti össze az operaházzal...

Látogatásom során lenyűgözött az iskola szellemisége, szakmai színvonala és az a nyugodt alkotói légkör, amelyben dolgoznak. Itt nincs szükség hangos szóra, dresszúrára, mert minden növendék céltudatosan készül a pályára. Megtiszteltetés a királyi iskolába járni, a tanárok pedig tisztában vannak a pozitív szemlélet eredményességével, és számomra példaértékűen,

Aurora: Roberta Marquez
Fotó: Macher Szilárd

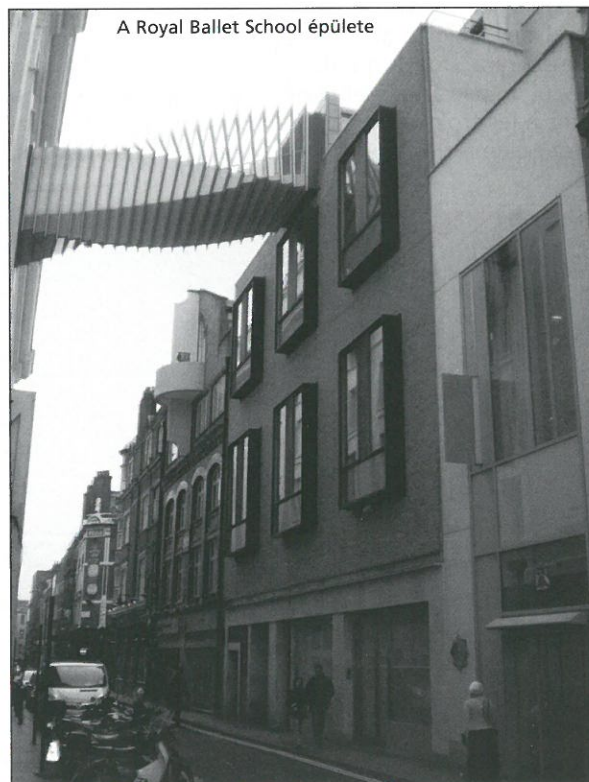

Fotók: Macher Szilárd

anatómiai alapossággal tanítják tudatos gyakorlásra tanítványaikat.

A jövő évben *Felméry Lili*, a Táncművészeti Főiskola Lausanne-ban díjnyertes hallgatója egy évet tölthet el ösztöndíjjal a RBS-ben, így feltehetően gyümölcsöző együttműködés kiépítése kezdődhet el a világ egyik vezető iskolájával. Mi pedig csak remélhetjük, hogy egyszer Magyarországon is kiemelten fogják kezelni a kultúrát és benne ezt a „királyi” műfajt.

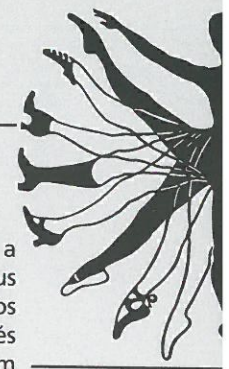
Macher Szilárd

A Royal Ballet School épülete

Két új egyfelvonásos a Royal Balett műsorán

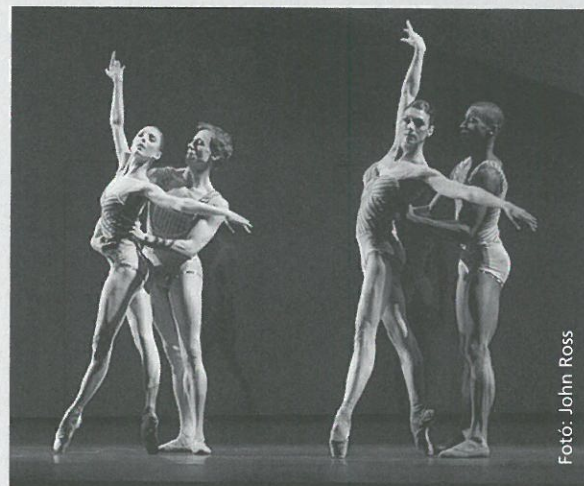
NEHÉZ IDŐKET ÉLÜNK A KLASSZIKUS BALETT REPERTOÁRJÁT ILLETŐEN. VILÁGSZERTE VÁRJUK, VÁRJUK AZ ÚJ MESSIÁST. AZT A KOREOGRÁFUST, AKI KÉPES MEGBÍRKÓZNI A NAGY KLASSZIKUS BALETTEK TRADÍCIÓVAL, ÉS MÉLTÓ TÁRSAT ALKOT A MÁR ISMERT NAGY BALETTEK MELLÉ. DE A KÍSÉRLETEK TÖBBNYIRE NEM SIKERÜLNEK, ÉS ALIG VAN OLYAN TÁRSULAT, AHOL AZ EGÉSZ ESTÉT BETÖLTŐ TÁNCJÁTÉKOT EGYÁLTALÁN MEGKÍSÉRELNÉ VALAKI. MINÉL NAGYOBB ÉS RANGOSABB AZ EGYÜTTES, ANNÁL NAGYOBB MIND A MŰVÉSZI, MIND AZ ANYAGI TÉT. MONICA MASON, A ROYAL BALETT KITŰNŐ IGAZGATÓJA NEM ADJA FEL A HARCOT, ÉS MINDEN SZEZONBAN LEGALÁBB HÁROM ÚJ BALETTMŰVET TŰZ MŰSORRA. IGAZ, EGYIK SEM HALADJA MEG A FÉLÓRA HOSSZAT.

Februárban a neo-klasszikus hagyományokat kedvelők üdvöskéje, *Christopher Wheeldon* mutatkozott be

Electric Counterpoint (Elektromos kontrapunkt)

című balettjével. Wheeldon a New York City Balett

Fotó: John Ross

rezidens koreográfusa; saját társulata is van, valamint a múlt évben a Bolsoj Balettnek koreografált egy új művet Hamlet-témára.

A várakozás tehát nagy volt. Az új balett azonban érdekes színházi kísérlet inkább, mint invenciózus balett. Helyesebben az invenció nem a koreográfiában dominál, hanem a kiállításban. A mű szerves részét adja a videó és az élő táncosok egymásra hatása.

A négy táncos egyenként mutatkozik be, hangjuk felvételről mondja el, mi foglalkoztatja őket táncos mivoltukkal kapcsolatban. *Edward Watson* aggódik, milyen formákat tud a testével alkotni, és mennyiben érik el ezek a táncos által kitűzött célokat. *Zenaida Yanowsky* hangja arról mesél, milyen nagyszerű a színpadon elbűvölően csillogni, még ha rövid időre is. Egy pár lépés után megjelenik a vásznon a táncos videóképe, és alkalom nyílik arra, hogy a kép és a valóság duettet táncoljanak. Ezek közül legsikeresebb Yanowsky egyszerű trikós alakja és nagystélyi ruhába öltözött, uszályos hasonmásának tánca. A négy táncos ezek után különböző variációkban mozog együtt vagy válik el, miközben hasonmásaik annyira megszorodnak, hogy egy teljes corps de ballet lesz a színen.

Az említett két szólistán kívül az egyre inkább művészé érlelődő, szép szőke táncosnőt, Sarah Lambet láthattuk, valamint a társulat tavaly csatlakozott amerikai tagját, a nagyszerű, fekete Erik Underwoodot. (Igy legalább Carlos Acosta nem az egyetlen sötétbőrű vezető táncosa az együttesnek.) Mind a négyen remekeltek, ha nem is a hangfelvételen. Dehát ki-ki maradjon a maga mesterségénél.

A táncosok bemutatása Bach-zenére történik, míg a komplikáltabb videóképeket Steve Reich elektronikus kompozíciója kíséri. A videó ábrázolás is két táncos munkája. Ők néhány éve kiváltak az együttesből, és filmet készítettek a társulat egyik turnéjáról. William Trevitt és Michael Nunn azóta a *Ballet Boyz* néven lettek ismertek, és önálló társulatukkal lépnek fel.

A balett végig leköti a nézőket, mert képileg, azaz mint látvány, mindvégig rendkívül érdekes. A szakmai néző azonban kicsit csalódott. Ez alkalommal Wheeldon nem talált ki újabb vagy összetettebb lépéskombinációt. Valószínűtlennek tartom, hogy a mű hosszú életű legyen, és hosszútávon megmaradjon az együttes műsorán.

Az estét Ashton jól ismert, elragadó

A Month in the Country (Egy hónap falun)

Turgenyev-ihletésű balettje egészítette ki, valamint Jerome Robbins szellemes

Egy faun délutánja.

És utóbbi tematikailag nagyon jól illett a műsorba (a táncosok tükör iránti rögeszméjével a Wheeldon-balett is foglalkozott). *Carlos Acosta* és *Sarah Lamb* pedig tökéletesek voltak.

Az est még egy Balanchine-felújítást is tartalmazott, a *Tzigane-t*, Ravel zenéjére. Ezt jobb lett volna a feledés homályában hagyni. Ez a „magyarkodó cigányos” kettős – időnként felesleges karral a háttérben – még az angol kritikusokat is zavarba hozta, de egy magyarnak egyenesen kínos látványt nyújtott. Hiába, néha még a nagy mesterek is eltévelyednek.

Áprilisban ismét új balettet üdvözölhetett a Covent Garden közönsége. Ez alkalommal új koreográfus mutatkozott be, az ausztrál *Kim Brandstrup*, akinek ez volt első munkája az operaház nagyszínpadán. Korábbi művei saját, ARC nevű társulatának készültek, valamint kamaraelőadások számára. Sajnos, bár elvei és elképzelései nagyméretűek, az eredmény nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. Brandstrup később érkezett a táncos. Először filmfőiskolára járt, majd elvégzett egy koreográfiai tanfolyámot. Új munkájának címe

Rushes – Fragment of a Lost Story (Muszterek – Egy elveszett történet töredékei)

és a filmművészet az ihletője. Mint ahogy a cím is jelzi, töredékek képezik a szerkezetet. Ennek két oka van: egyik, hogy Brandstrup rábukkant egy ezideig ismeretlen Prokofjev-partitúrára, amely egy tervezett Pique Dame-filmprodukciónak készült. A második töredék inspirációja *Dosztojevszkij: A félkegyelmű* című regényében található szerelmi háromszög, amelyhez az író állítólag hét különböző vázlatot írt.

Csak hogy vajon mit lát ebből a néző, aki nem olvasta

Carlos Acosta és Laura Morera

Fotó: John Ross

el a koreográfus jegyzeteit? A borongóan megvilágított színpadot egy fém csikokból álló függöny választja ketté. A szereplők hol a függöny előtt, hol mögötte táncolnak, közben a fémcsikokra vetített képek orosz témát sejtetnek – nyírfaerdőt és szovjet szürkeséget. A főszereplők valamilyen szerelmi háromszöget képviselnek. A férfi (*Carlos Acosta*) vágyakozik a piros ruhás nő (*Laura Morera*) után, aki ellenáll neki. Míg a szürke ruhás nő (*Alina Cojocar*) először csak egyedül táncol, a férfi elutasítja, de végül egy lírikus kettősben egymásra talál. Eddig nem túlságosan eredeti a történet. A Piros ruhás: egyenlő kísértés, érzékiség, Szürke ruhás: egyenlő önfeláldozás, gyengédség. A függöny mögött kísérteties megvilágításban a szürkébe öltözött kar is megjelenik időnként. A függönyre minden epizód között számokat vetítenek, ahogy azt a még nem összevágott filmanyagnál szokás. Mint látvány, a mű egésze meglehetősen atmoszférikus.

Branstrup azonban nem hoz elég érdekes lépésanyagot. A férfi és a piros ruhás nő közötti pas de deux-k kegyetlenséget, agressziót fejeznek ki, míg a másik női szereplőnek kevésbé látványos lépések jutnak. A balettkar egészen jellegtelen, és mindenütt sok az ismétlődés. A koreográfust, mint ez oly gyakran előfordul, most is a három vezető táncos menti meg. Acosta farmerben, trikóban igazi férfi, erőszakossága hihető, gyötrődő szólói meggyőzőek. Mindkét balerina mestersége tetőpontján áll, és méltó partnere Acostának.

A Prokofjev-zene nagyszerű felfedezés, Michael Berkley állította össze, és elbűvölően hangzott a Royal Ballet szeretett karmestere, Barry Wordworth pálcaja alatt. Az emócióval töltött, áradó zenére Kim Branstrup nem produkált egyenrangú koreográfiát, és a sok intellektuális jegyzet sem talált helyet a színpadon.

Bár nem érdektelenek az új művek és valójában színesítik az együttes repertoárját, a koreográfus-mesias még továbbra is késik.

Nádasi Myrtil

Bolero/Déjà-vu Két premier és a Carmen

EGERHÁZI ATTILA BALETTIGAZGATÓKÉNT SZÍVESEN KÉSZÍT ÚJAT, HÍV VENDÉKGOREOGRAFUST, ÉS ÚJÍT FEL RÉGI DARABOT IS, HA AZ ÉRDEMES RÁ. TÁRSULATA LEGÚJABB ESTJÉVEL A REPERTOÁRÉPÍTÉS E MINDHÁROM LEHETŐSÉGÉNEK ELEGET TÉVE, ISMÉT SZÉP SIKERT ARATOTT.

Nem véletlen, hogy a Magyar Balett Színház Gödöllő repertoárján nem az eredeti „zenei” címen fut az első táncmű. Mivel a hozzá használt muzsikát, *Ravel Bolero*-ját már annyian és annyiféleképp táncszínpadra komponálták, Egerházi elvetette a vele azonos balettcímét, holott valójában erre a zenére készítette el

ROUGE

című hatszemélyes koreográfiáját. A darab semmiképp sem tematikus, tehát – esztétikai kategóriám szerint – nem *irodalmi* cselekményű. Megfogalmazni róla – mindjárt az elején – azért annyit persze lehet, hogy „egy lány rúzzsal kifesti a száját”. Egerházi ennyivel exponálja a továbbiakat, és mindjárt a címet is értelmezi.

A rúzs – azaz a francia rouge – akár mint „a szájrúzs”, akár mint a vörös szín maga, nem csak a „Malom” vöröse a „Moulin” mellől (*Moulin Rouge*), de a *hódító nőiesség szimbóluma* is. Elég csak hallani a szót, s az érzékiség, a fülledt erotika máris eszünkbe jut.

A koreográfus azonban Ravel zenéjét „*monumentális erejű és ívű zenei gobelin-ek*” tartja, és miként Ravel egy zenei százból, ő is egyetlen mozdulatszából indul ki. Egerházi pontosan úgy kezeli a Bolero-t, mint *Shen Wei a Tavasz áldozatot* (Cikkünk a 34. oldalon – A Szerk.).

Igényes zenei alapanyagot tekint, amire találékony mozdulat-variációkat alkot. Nyelvezete szinte nélkülözi a hétköznapi gesztusokat; a kacérkodás, a csábítás, a nemek egymásba kapaszkodó érzékisége elrejtőzik a kortárs balett eszköztárából építkező „táncszavakban” és „táncmondatokban”.

Igy viszont a szájrúzsoszásból kinövő jelképes vágyakozás csak a 3 pár cizellált évődése marad, és csak mint *intellektualizált szex* jut el a Bolero zenei ivének forrponjtáig.

Sajnáljuk, hogy a színen csupán 3 pár táncol, miután a díszlet 4 „kapuja”-átjárója egyértelműen 4 párt kíván! A *Rouge* képi világát ennél fogva azok értékelik igazán, akik el tudnak merülni a „mozdulatjátékok” labirintusában.

Sokkal egyszerűbb, emocionálisan is könnyebben érthető az est második darabja, a

DÉJÀ-VU/TENGERÖBÖL,

a cseh *Petr Zuska* figyelemreméltó munkája. *Yann Tiersen* melankólikus, a táncnovellához jól illeszkedő zenekíséretére egy költőien megragadott kapcsolat alakulását látjuk két ember között. Miként a szórólapon írja: „*Tele gyengéd dialógusokkal, feszült némasággal, egymásba olvadó és egymást taszító viszonyokkal.*”

A két táncos: *Linda Schneiderova* és *Svidró Viktor* választékos technikai magaslatokban, hajszálpontos érzelmi tükröt tart önmagának s párjának, miközben testük egymással s a két további „főszereplő”: *egy asztal és egy szék* szinte minden elképzelhető térbeli-fizikai állapotával is kontaktust teremt. Táncuk: egy elbizonytalanodó kapcsolat fázisai – finoman és áttételesen – az örök elmúlás szelét is megidézi. E borongós, fátyolos hangulatot pompásan oldja a harmadik egyfelvonásos, a

CARMEN,

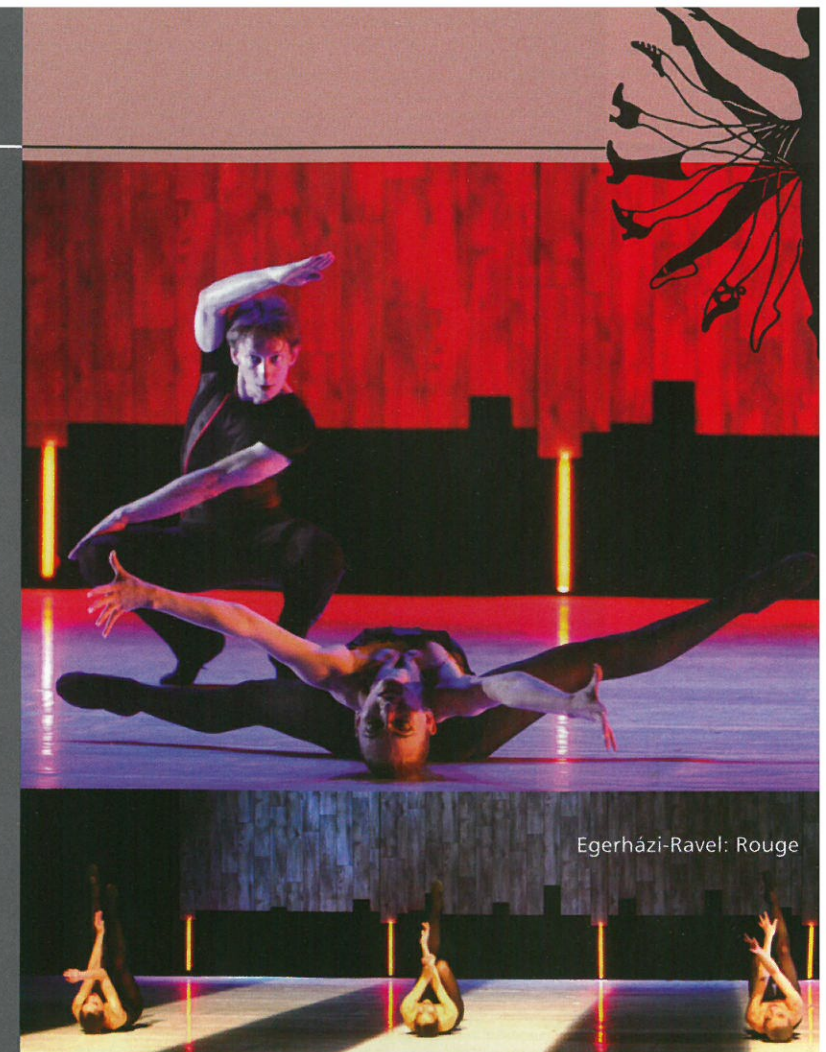
amely Egerházi feldolgozásában nemcsak régi kedvencem, de amely ezúttal, *Popova Aleszjával* a címszerepben új, frappánsan aktuális felhangokat kapott.

Carmen, avagy a szingli-sors – adnám jelenlegi címét, *Prosper Merimée* után szabadon. *Popova* következetes és egyéni felfogásában ugyanis a tragikus sorsú cigánylány veszedelmesen hasonlít korunk felszínes és magabiztos, „mindent megérdemlő”, a szerelmet a magazinokból tanuló s „a pasik G-pontjának megkeresésével” összetévesztő huszoneveseire, akik nem látnak előbbre az új divatnál, és nem számolnak tetteik következményeivel.

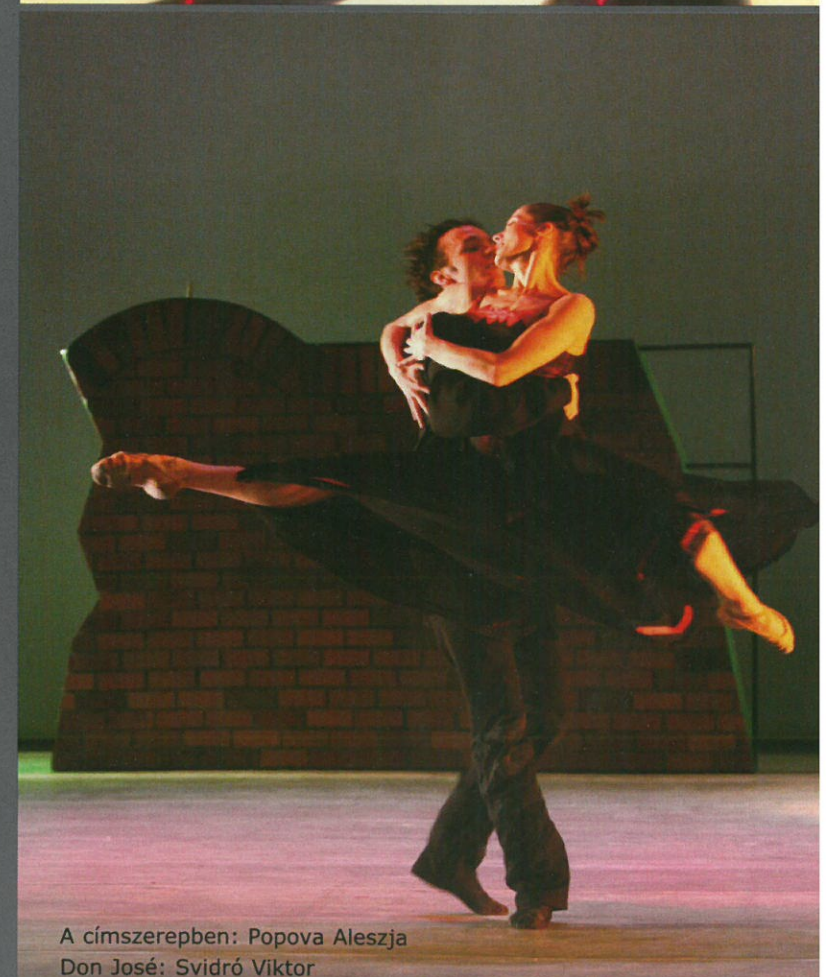
Ez a *Carmen* nem talál különbséget férfi és férfi között, az egyéniség számára érdektelen. Csak legyen minél gazdagabb, annál jobb. Nincs benne sajnálat, nem él át igazi szenvedélyt, könnyedén továbblép, bárkit bárkire cserél.

Bűvös mosolya mégis ellenállhatatlan; közeledése az érzelmes *Don José*-nek (*Svidró Viktor*) éppúgy halálos veszedelmet jelent, mint a hiú *Torreádornak* (*Kéri Nagy Béla*). *Szirmai Irén* Michaelája kellőképp puritán, a társulat – a barátnök forgataga és a katonák serege – is brillíroz e hibátlan dramaturgiával felépített, valódi *irodalmi cselekményű* darabban. *Bizet-Scsedrin* muzsikája pedig egyenesen kivirágzik a nagyszerű előadás során; és nemcsak a *Virágáriában*.

Kaán Zsuzsa

Egerházi-Ravel: Rouge

A címszerepben: Popova Aleszja
Don José: Svidró Viktor

MEZŐSÉG

A Honvéd Táncszínház
bemutatója
a Nemzeti Táncszínházban

A TÁNCBÁZMOZGALOM LEGNÉP-SZERŰBB DIALEKTUSTERÜLETÉHEZ NYÚLT ZSURÁFSZKY ZOLTÁN, AMIKOR AZ ÉLŐ MARTIN ARCHIVUM CÍMŰ SOROZAT „BONCHIDA HÁROMSZOR – KALOTASZEG – SZATMÁR – SZÉK” UTÁNI ÖTÖDIK DARABJÁNAK FÓKUSZÁBA A „MEZŐSÉG” TÁNC- ÉS ZENEKULTÚRÁJÁT ÁLLÍTOTTA. A MŰSORBAN A BELSŐ-MEZŐSÉGI FAL- VAK (MAGYARPALATKA, MAGYAR- SZOVÁT, MEZŐKESZÜ, VAJDA- KAMARÁS ÉS VISA) TÁNCAIT, KALLÓS ZOLTÁN ÁLTAL GYŰJTÖTT, SZEBBNÉL SZEBB DALAIT ÉS A MAGYAR- PALATKAI ZENÉSZEK MUZSIKÁJÁT MUTATTA BE AZ EGYÜTTES. IGAZI CSE- MEGÉT A NÉPTÁNCOT KEDVELŐ KÖZÖNSÉGNEK.

Kritika

Kiváló felütés a kezdő szám. A zene és a táncfolyamat megállításaiból összeálló, kissé töredezett, mozaikos kép nagyszerű hangulatteremtő erővel bír, s a mezősi kultúráról akár önálló vallomásként is megállja a helyét. A vajdakamarási táncokból kibontakozó ritka magyar hajlékonyságával, kimódolt férfiasságával, továbbá pontos karakterekre talált, kihegyezett pontjaival az est egyik legszebb részlete. Elegáns, méltóságteljes, ugyanakkor bensőséges a szováti, párban-négyesben egyaránt. A sűrű magyar virtuozitása ellenére sem tudott felérni a ritka hatásához, a férfítáncosok közötti vetélkedés szinte szétfeszítette a táncos kereteket.

Nagyon jó ötlet a lassú dallamok összefűzése a lányok énekében, amely énekhangban és stílusban viszont fésületlennek, egyenetlennek tűnt – ezáltal sokat veszített erejéből a jelenet.

Az egyes falvak táncait az eltérő viselet és a szabadtériből szobabelsővé változó díszletek jelzik, ugyanakkor a mezősi tánc- és zenekultúrában kevésbé járatos nézőt az alkotók teljes bizonytalanságban hagyják azt a kérdést illetően, hogy melyik részben melyik falu hagyományait láthatja. Fontos volna az efféle ismeretterjesztés, legalább egy tájékoztató szórólap kézbeadásával, különben az előadás lemondhat a nem néptáncos iskolázott nézők érdeklődéséről.

Pedig a produkció zeneileg kiváló (zenei szerkesztő Árendás Péter), a Kodoba Florin magyarpalatkai primással kiegészült, Papp István Gáza által vezetett zenekar nagyszerű zenei alapot biztosított az alkotóknak. Florin a hagyományos zenészekhez méltó módon táncosként is brillírozott!

Fotók: Kanyó Béla

Kritika

Az Élő Martin Archivum-sorozat eddigi darabjaiban a „közös” tehát személytelen, névtelen örökség helyett a Mezőségben a táncos személyiség varázsa, az egyén fontossága került előtérbe.

Ezúttal azonban kevésbé kapott dramaturgiai fogódzót a közönség: kevesebb az egyértelmű és kidolgozott pillanat, amikor a színpadon látott táncos mögül kikacsint az egykori és a jelenben színpadra idézett, újra életre hívott mezősi parasztember.

A koncepcióban egyértelműen érezhető bizonytalanságok. Ha az archiválás a fő cél, akkor sokkal több információra volna szükség. Ha viszont a színházi megjelenítés kerül(ne) az előadás homlokterébe, akkor több ötlet, látványosabb megfogalmazás kellene!

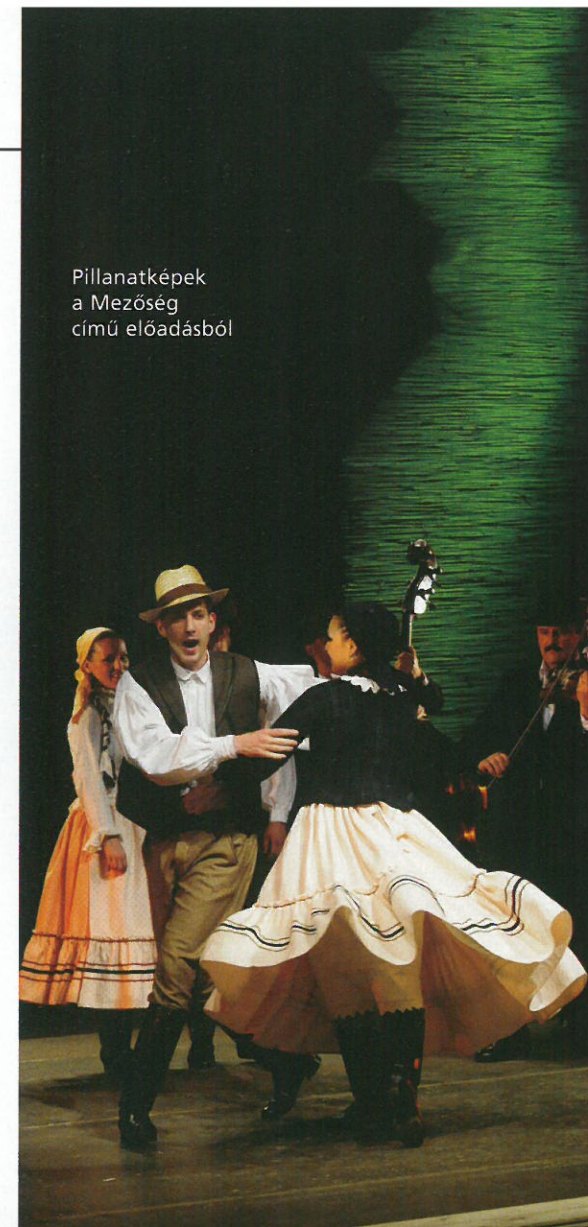
És itt nem a táncanyagra, nem is a táncos megjelenítésre gondolok; abban ennél az együttesnél nincs, nem is lehet hiba.

Ebben a produkcióban azonban kevés a dramaturgiai ötlet, az intellektuális tartalom: szépen kidolgozottak az egyes részek, ugyanakkor hiányzik az összefogottság, nem egyértelmű a mondanivaló, mint ahogyan érthetetlen maradt a zárótánc is – a szétcsavarozott s a táncosok közé emelt deszka-kerettel(?). A látvány kissé semmitmondó, megvalósítása viszont veszélyes.

Csak nüanszokon múltott, de a bemutatón még hiányzott a műből az a plusz, ami a Bonchidát, a Kalotaszeget és a Szatmárt kiemelte az „átlagos” folklór előadások közül, és sikeres táncszínházi produkcióvá tette.

M. Nagy Emese

Pillanatképek
a Mezőség
című előadásból

thearts
HONVÉD EGYÜTTES

Táncszertartás katarzissal

A Shen Wei Dance Arts a Művészetek Palotájában

A NEW YORK-I TÁRSULAT NÉVADÓJA, A KÍNAI SZÁRMAZÁSÚ KOREOGRÁFUS, MŰVÉSZETI VEZETŐ, DIZÁJNER ÉS JELMEZTERVEZŐ SHEN WEI (40) AZ EGYETLEN AMERIKAI MŰVÉSZ, AKI MEGHÍVÁST KAPOTT ABBA A KREATÍV MŰVÉSZETI TEAMBE, AMELYIK A PEKINGI OLIMPIA AUGUSZTUS 8-I NYITÓ ÉS ZÁRÓ CEREMÓNIAJÁT TERVEZI ÉS KOMPONÁLJA!

Ennyi információ erről a sokoldalú és intelligens művésztől már talán elég is annak igazolására, hogy Shen Wei és társulata valami rendkívülit, valamit igazán különlegeset tud, és a Táncforum április 19-20-i előadásán ezt be is mutatta. A koreográfus egy „nyugati” és egy „keleti” táncművet hozta a budapesti turnéra. Előbbit *Sztravinszkij: Tavasz áldozatának* kétfonórás előadása inspirálta, utóbbit egy többszázéves kínai festmény, tibeti imák és hangszerek. E két zenei közeg különbsége pontosan átvetődött a látványra, és ki is teljesedett a színpadi megjelenítés mikéntjében. A Művészetek Palotájában pedig olyan katarikus atmoszféra születt, különösen a *FOLDING* című második produkció alatt, amelyet ott talán még soha nem éltem át: igen, ezek a New Yorkból érkezett kínaiak valóban páratlanok a maguk nemében. Az igazsághoz azonban az is hozzátartozik, hogy ha csak a

RITE

című, első darabjukat látom, akkor nem biztos, hogy ugyanez a véleményem. Bár kétségtelen, hogy a *Tavaszi áldozat* kétfonórás változatára komponált – az általam bevezetett esztétikai kategória szerinti *zenei cselekményű* (azaz az ismert terminológiával szólva: *absztrakt*) – táncetűd profizmusa és muzikalitása maximális, interpretálásának kortárs technikai nívója pedig tagadhatatlanul magas. Ám számomra – *Béjart: Tavaszünnepe* után – minden megkoreografált *Tavaszi áldozat* legfeljebb csak „kényes, furcsa játék” marad. Ez pedig különösképp az volt, hisz formai virtusokból és izomerő-mozgatta tánc-akarásokból, nekiiramodásokból és visszahőkölésekből állt – a látszatimprovizáció minden mesterkélt ségével.

Jellemezhetném úgy is, hogy *mozdulat-vonalrajzok látványos sorozata* alkotta a kompozíciót, hiszen Shen Wei nemcsak kitűnő táncos, aki a világhírű kínai *Guangdong Modern Dance Company* társulatában alapítotagként volt jelen, továbbá aki a mára nemzetközi hírű kínai kortárs tánc iskola-teremtésében is kivette a részét; végül aki New Yorkban letelepedve (1995) saját társulatot alapított

(2001), és számos díjat megkapott. Shen Wei ugyanis remek és sikeres *festő* is, akinek a Kandinszkij stílusára emlékeztető hatalmas festménye/vászna képezte *magát a táncszöveget*, amelyen a *tizenegy táncos* futva-ugorva-lendülve-teke-redve-tántorogva, vagy épp mozdulatlanságba dermedve adta elő a kompozíciót.

Inogva tétovázna – egyébként csontnélküliek! – írnam legszívesebben. A hatalmas akkordokra dobálni kezdik magukat, majd vonulnak, mint a kisgyermekkoromban látott, s azóta nem feledhető (szovjet) *Nyírfácska Együttes*.

A csoport test-törzs-csavarásokból álló lendítéseit finom lányszóló váltja fel. Egyikük fantasztikus férfiszólót is táncol, utána egy csapatba verődnek, s a színpad előterébe jönnek réveteg arccal. Behúnyt szemmel állnak, meg-megrándulnak. Olyanok, mint az álomlovasok. Megannyi virtuóz mozgás után azonban ők tényleg megengedhetik maguknak, hogy szinte „*belül áramoljanak!*”

De a továbbiakban – például a béjart-i lánytánc csodája helyett is – csak monoton kombinációkat látunk. És ezek bármennyire izgalmasak, meg kell állapítanom: a zene több, mint a tánc. A koreográfia okos és remek, de mindvégig üres váz marad. Nincs irányultsága, csak létezik! Az atomizált alakok léte tipikusan kortárs formai játékba fullad.

Mindezek tények, és nem elmarasztalás. Sőt, magamban azonnal fel is mentem Shen Wei-t, mivel a kétfonórás átirat nem azonos a (Béjart által használt) zenekari művel. Annál sokkal erőteljesebb, nyilván ezért ösztönözhetette sokkal lazább és súlytalanabb koreográfia elkészítésére az alkotót, mint az utóbbi, amit maga a zeneszerző „*a föld végtelen erőfeszítéseitek*” aposztrofált, „*hogy eljőjön a tavasz*”. A

FOLDING (Hajtogatás)

című második produkció miatt(!) – fehér drapériákkal, kulisszákkal – igazi színházzá, sőt, szentélyé változott a Művészetek Palotája. S azonnal érezni lehetett, hogy ezúttal a keleti kultúrában fogant rituális pillanatoknak leszünk tanúi...

Lenyűgözött a furcsa, hátrafelé megnyújtott, széles, „ragasztó”-szalagokkal díszített fejek látványa; a mel-

let leszorító, testszínű felsőrészek és a hatalmas, uszályos, nehéz vörös szoknyák – brokátból, bársonyból. (Mindez ismét Shen Wei leleménye). Az uszályok azon túl, hogy a mezítelen hatású felsőttesteket tökéletesen

ellenpontozták, egy-egy testcsavarás hatására szinte *testuszonyokká változtak*. Kik ezek? Űrlények? Sellők? Valóban, leginkább egy szurreális, víz alatti világ jelenlétére utaltak, amelyet a hatalmas, 16 x 9 méteres, XVIII. századi kínai vízfestmény (*Ba Da San Ren munkája*) alapján készített, kézzel festett háttér vízi-lényei is megerősítettek.

Hasonló ezoteriát hordozott a zene is, amit a hagyományos tibeti Mahakala buddhista énekek hol halkuló, hol meg-megerősödő mormogása s hangszereik hangkulisszája helyettesített. A fura hangzású kavalkádot a brit *John Tavener* dallamai szelídítették.

Táncművészetek szintézise

Táncuk sodrását látva, először ismét a *Nyírfácska Együttesre* asszociálok „kínai” módra! Mintha láthatatlan zsinór húzná őket, akárcsak világhírű orosz néptáncos-elődeiket. Az aprózó saroklépés is azonos, csak ők mezítáblá járnak, és nem orosz népi viseletben táncolnak. A kompozíció technikai lényege e gyors, szinte futva haladó-áramló mozgás, amely a végtelenségig lelassított, ringó vonulásba csap át. A döntött felsőttestek, az *Alvin Nikolais-féle* dőlések is ámulatba ejtenek. Sőt, mintha egy pillanatra egy *Pilobolus-táncos* is odatévedt volna a *Shen Wei Dance Arts* színpadára: egy szinte emelet-magasságúra nagyított nő, fekete ruhában. A vörösetek a darab középső részében felváltó feketék éppoly különösek, mint tár-

saik. Mégis, mintha ők emberibbek lennének: itt még egy kettős is kibontakozik, és a bravúrosan, hosszan kitartott *emelésekből* is pompás leckét kapunk.

A szerelmi aktusnak a világegyetemmel összeolvadni képes élményét egy férfi és egy nő szíami testvérpárként közvetíti. Amint középen lebegve egyévalnak, egyik társuk, „a nagy magányos” hasztalan vágyakozik, vívódik egyedül. Magasba emelt fehér lába élesen villan ki a fekete szoknya alól. Újabb ellentét a szoknyaik alatt szeretkező, további három pár. Merészségük éppoly döbbenetes, mint az elvontságában is érzéki hatás. *A látványt kábultan issza magába a közönség.*

A kígyóként sikló s tovatűnő feketéket ekkor visszaváltják a vörösek. A darab III. részében újra ők érkeznek, harangszóra, sokan, egymás után. Fentről is vörösség sugárzik rájuk, egyre erősebben. Tíz alak áll a derengésben, kicsavart testtel és a fényt nézi. Középre haladva meghajolnak, leborulnak a tünemény előtt.

Szent hódolat ez a Napnak, az Életnek, az Isteni energiának, a Világmindenségnek. Egyikük lassan különvállik, előbbre jön. Talán a vezérük? Mindenesetre az erős fény legjobban őt világítja meg. Ragyognak az ujjai, visszafeszített kézfejei. A többiek egy helyben állnak, hajlonganak, bókolnak, és megbabonázva nézik a fényt; fürdenek benne. S míg a vezér mozgásában még erőt sugároz (alakjában a *buto-tánc* stílusa is felsejlik), addig a többi megfordul, s egy tömbben lefekszik. Úgy tűnik, a szertartás véget ért!

Szubsjektív időm szerint ekkor már minden mozzanat időtlenné vált. Ám épp e lassítástól (és a *táncstílusok elegyítésétől*) lesz az egész produkció bűvöletes, és zsiabasztóan hipnotikus.

Ekkor hirtelen váltás történik: a háttérben felmegyeltűnik a festmény. A helyén a kulissza mélye: hatalmas fekete űr tátong. Mindnyájan felállnak, s megindulnak egy szinte láthatatlan lépcsőn fölfelé: Shen Wei különös lényeit beszívja, beszippantja a tér. Ők pedig épp hogy megmutatták magukat, máris eltűnnek. Ha tetszik: a tengermély éjszakában vagy a viláűrben. S magukkal viszik titkaikat... Ám e turnénak köszönhetően a magyar közönség is átélhette azt az élményt, ami Hollandia, Kína, Szerbia, Új-Zéland, Brazília, Izrael és az USA nézőinek megadatott.

Kaán Zsuzsa

Fotók: Zen Qian

„Táncot forgósat, édeset”

A költői motívum egy életmű során sokféle tartalommal és változatos formában – gyakori szófordulatokban, szinonimákban, vizuális és akusztikus formákban – megjelenő ismétléstípus. Jellemzően vissza-visszatérő eleme a költői pályának, gazdag jelentésréteggel bír, és képes az állandó, organikus fejlődésre. Egy költszet kulcsszavaiban, szóképeiben, ismétlődő fordulataiban akaratlanul is a költő értékrendszere tükröződik. A költő együtt él motívumaival, amelyek az egész életmű ősmolekuláinak, „genetikus kódjának” tekinthetők. A motívum legtöbbször „nevet is ad önmagának”, s a pálya során ki is fejtí önmagát, így az életmű uralkodó témaköreinek jelölőjévé válhat (Tarján 1994: 165.).

Szécsi Margit költszetével kapcsolatban részletes motívumelemzésre eddig csak monográfiája, Kemény Géza vállalkozott (1998), négy szereplehetőség vizsgálataira fektetve a fő hangsúlyt: a hős, a szent, az angyal és a próféta. A költő motívumvilágából ezúttal a tánchoz, táncoláshoz kapcsolódó költői attitűdöt és képeket vizsgáljuk meg.

Szécsi Margit verseinek egyik legmarkánsabban kirajzolódó karakterjegye a ritmus. Maga is vall róla, s akik ismerték, tanúsíthatják, milyen intenzíven élte meg a ritmus expresszív sugalló erejét a tánc élményén át. A tánc az önkifejezés egyik, számára adekvát eszköze volt. Versei táncolnak, ha kell, egyszerre több ritmuselv szerint is (Kemény 1998: 57.). Első kötetében már cikluscímmé emeli a költőtáncos vallomását, melyben a „francia bohóc” alakját kapcsolja össze – bár kimondatlanul – Dávid király személyével, a „nagy szent előtt” való tánc jelenetében:

*Mint a francia bohóc
klastromba kerülén,
imádságot hogy nem tud,
igen keserűlén:
táncolt a nagy szent előtt –
előtted úgy játszom,
a nagy síró szerelmet
vigan magyarázom*

A rituális tánc, a tánc mint szentség nagyon régi hagyományokra nyúlik vissza. A bibliai történet szerint Dávid király meztelenre vetkőzve, teljes erőből táncolt Isten előtt. Az imádság lehetetlensége itt egyet jelent azzal a pillanattal, amikor már elfogy a szó: amikor a szentség jelenléte vagy megnyilatkozása beléfagyasztja az emberbe még a megszentelt szót, az imádságot is (vö. Eliade 1996: 7.). Ekkor kér magának teret a mozdulatnyelv. Mondják, a pap áldozati felajánlása az ol-tárnál a legszentebb koreográfia.

A Dávid király alakjával vont párhuzamot a situáció hasonlóságán túl az is alátámasztja, hogy Szécsi Margit

költszetének igen korán – már első kötetében – megjelenő figurája Dávid (Emlék).

*Mi is, mi is mulatunk,
Részegülten szívjuk be a részeg levegőt,
s – apró Dávid-királyok –
szilaj táncban rugdalózunk szüleink előtt.*

Dávid jelképerejű személyisége azután a későbbi költészetben bomlik színeire. A hetvenes évek közepén így vívódik a költő: „Kéne még a Dávid királyhoz írni, mert rettenetes, iszonyú vérengző volt Dávid. Én nem akarnám, hogy a verset így értelmezzék. Mert az Úr őnéki mindent kiirtani rendelt. Mit is tehetett volna a vérengző, idegen népek között? De én másféle harcra kívánnám őt szólítani. Hogy kéne, hogy kéne megcsinálni. Hogy ne legyen vér” (Szécsi 1998b: 9.). Ilyesféle töprengések nyomán születik meg a Szent Búborék című kötetének záróverse, a Dávid a szederfán. A Dávid filiszteusok elleni elhivatását feldolgozó vers záróképei között újra csak az Úr, illetve a szövegség ládája előtt táncoló király alakja bukkan fel:

*Táncolj a csata végén a mi frigyünk előtt,
az emberek előtt, ugrálva és danolva teljes erődből,
Dávid,
ki az együgyűeket örömmel és véreddel pásztorolod.*

A szakrális tánc mellett állandóan jelenlévő, még erőteljesebb motívuma az életműnek a profánabb szférák tánc: a mulatságtól a haláltáncig. Ez a szilaj, forró vérű, de törekeny testalkatú poéta a táncot a költészet mellett a legtökéletesebb – s neki legtesthez-állóbb – kifejezési formának tartotta. Nem a kanonizált, művészi tánc vonzotta (nem a balett – a test táncra való „betörése”), hanem a test és lélek szabadságát a legszebben hirdető örömből való táncolás. Klasszikus balett említése egyszer-kétszer fordul csak elő műveiben. A Papírkoronában jelzésszerűen („huppognak a spiccelő balettcipők”), a Cézár emeletei második változatában pedig – Szécsi utolsó kötetében – a diktatúrák nép elé vetett cirkuszának értelmében: „tüköri torzkép, idomított kannibál-ábránd / jégrevű Hatytyúk tava”.

Nemcsak a színpadi tánc válik el a báli, mulatságbeli táncoktól, hanem az udvari tánc is egészen más jelentésrétegekkel kapcsolódik össze, mint a köznépi tánc. Papírkorona című versében például a francia négyes a levitézlett úri rend néhány ecetvonással felvázolt, de nagyon érzéketlen jellemzése:

*hercegek, bárók, válogatott lakájok, vége az előadásnak,
sétapálcát pörgetve a dámáknak adjatok utat,
uszályát fölfogva a kormányzóné, tollbóbitásan
bókolva a dámásereg*

*hódolóival a palotába bevonul poros cipővel,
most kezdődik a francia-négyes, négyesével puhán
fölsorakoznak
s lejtenek lágyan, fordulnak pörgő-keményen,
de a kezükben szurony világít,
s a fordulónál messze kiszűrnak a város fölé.*

A társasági táncok, illetve különböző népek folklórja által ihletett motívumok széles skálája bontakozik ki Szécsi Margit költszetében. Fiatalon sok mindent magába szívott: „Nagyon szépen tornáztam. Mégis, negyedik polgáriban meg akart buktatni a tornatanárnő... Leszólta, milyen kényesen mozogok. Erre mintha a tagjaim is megbénultak volna – suta lettem, esetlen... Más tanárnőknél mindig első táncos voltam a vizsgán, indiai hastáncot, meg ilyesmit is tudtam” (Szécsi 1998a: 46.). Szívéhez, vérmérsékletéhez a tüzes latin táncok álltak leginkább közel. Költszetében többnyire az ésszerű, a célszerűsített, rideg világ ellenpontjaként jelennek meg, például a Virrasztok című versben:

*Hát akkor
Gyerünk táncolni, ropogjon a rumba,
mázoljunk a bor-okádékos asztalokra
sárkányfiakat.*

A Rumba kereszttel és hegedűvel az elmerülő gyermekkorú világot idézi fel, az Imák című költeményben pedig a visszaszorított, letört alkotásvágy metaforájaként találkozhatunk a néma rumba-dallamokkal: „a kifúvatlan regölő-marsok meg a rumbák lezústben megkövülve fejünknel, megőszítették a haját”. A Mi vagyunk a jégvirág-ikrekben szintén a zord, megfagyott világ ellenére kifejezési formát kereső életkedv talál a szamba ritmusára: Fagyott madártól, ágyúként durrogó fáktól a szellem csöndje megdördül halálos ijedelemben: bizony zokogva élünk, de élünk – boldog iramra akár te ragadj dübörgő szamba ó szamba – Szécsi Margit költeményében latin ritmusra vezeti a táncot a Csokonainál még menűtten és lengyel változóban járatos Karnevál herceg is (Az Angyal és a Kiütött Boxoló):

*Csavard a derekadat,
herceg, a derekadat!
Riszáld magadat, magadat,
amíg a szíved beleszakad!
Derekad arany-buzogányát,
cipőid pávacsőr-sarkát –
herceg, a táncba, a táncba,
dobd a táncba magad!*

Egészen korai költszetétől kezdve „femes” jelzőkkel látja el a táncoló testet. A különböző fémkiegészítők csengésének tánc kíséretű szerepe sok nép folklórából ismert (a magyar sarkantyútól, a balkáni pénz-nyakéken át a bokacsengőig és az írek vasalt talpú szteppcipőjéig). Szécsi Margitnál is előfordul, hogy „rézperecek csörrennek, tapsol a kivirágzott kéz”, ám többnyire

re nincsen szükség testre aggatott kiegészítőkre, hiszen magát az acélizomatú, ruganyos testet öltözteti ragyogó, fényes páncélba (Tánc):

*Rézveretű a derekam,
vörösréz-kupa a mellem,
meghasonlás éjszakáin
tedd, hogy szívünk összecsengjen.*

A latin táncok gyermek- és ifjúkori emlékei, s verseibe is jobbra a pálya korábbi szakaszában szűrődnek be (az Új Heraldika című kötetig). A pestlőrinci gyermekkorú táncmulatságokra, s a későbbi tánciskolára így emlékszik vissza a költő: „Amíg gyerekeknek számítottunk, egymással táncoltunk. Szilajon, nem unalmasan. Jártuk mindenhol: kazánházban, szertárban, istállóban, temetőben, udvaron, padláson. Volt az rumba, keringő, meg fox, mint a világ tánca. Amikor tizenöt éves lettem, elvittek a kultúrházba. Attól fogva minden ösztáncot (ez volt a neve) végigtáncoltam” (Szécsi 1998a: 5: 62.). Nagyszerűen érzékelteti ez a visszaemlékezés, hogy a hagyományosnak nevezhető közösségben hogyan történt a gyermekek táncba való belenevelődése. A pestlőrinci és kispesti világ a harmincas években még nemigen különbözik egy falusi-kisvárosi közösségtől. Mivel azonban sokfelől Budapestre sereglő lakossága nem rendelkezhetett egységes hagyományokkal (a tánc, vagy a zene terén sem), így az akkor divatozó táncformákat örökítették át a hagyományos módon. „Nekünk, szabadabb gondolkodású lányoknak voltak jó fiú haverjaink, hát mi jól mulattunk. Jampisan táncoltunk, vagyis nem olyan közelről, és figuráztunk is. Akkor azt nemigen szabadott.” (Szécsi 1998a: 5: 62.).

Nem egyszer avatja Szécsi Margit a táncot az unalmas, szabályozott élet elleni lázadás kifejezővé (Költő a Holdban):

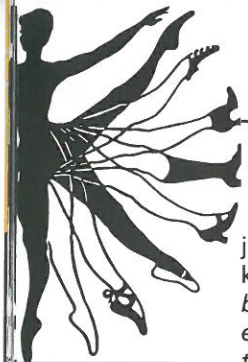
*és aztán táncoljunk, táncoljunk,
mert megőrjí az unalom,
undora az egyformaságnak –
táncolni –*

Hangsúlyos helyet kap a férfiak tánca, mint az erő és harci kedv demonstrálása (pl. Mennybe menendő hajó): „Fekete a kocsmá, de tüzes. / Itt csak a férfiak táncolnak.” A Félpofájú című versben pedig Szécsi Margit kedvelt férfiszimbóluma, a bokszoló lép elének:

*A Késdobálóban –
ott táncolsz szombat este
a bevert-orru boxolókkal.
Furcsa szavaidért,
mosolyodért
ők megvédenek téged,
s szereted te is őket:
testet a lélek.*

A verseiben a kemény, olykor durva férfiaságtól sem megriadó költőnőre a valóságban sem jellemző az „odi profanum vulgus” mentalitása. Egyik tengeri út-

ján hozta össze a sors egy hajóskapitánnyal, megismerkedésüket így írja le: „Azt mondta: ő kapitány, és a mi barátságunk örök. Erre muszáj volt táncolni, noha ebédidőben. Tudok én énekelni is, kólózni is. Táncoltunk az öreggel ketten... aki barátom, fölismer engem Pesten és a Fekete-tenger partján. Ó, kapitány! Nagy szív, nagy szív!” (Szécsi 1998b: 2.).

Végül szólnunk kell Szécsi Margit magyar táncfolklórhoz fűződő viszonyáról is. Budapesten a hetvenes évek közepétől fellendülő táncház-mozgalomnak lelkes támogatója a költő-házaspár, Nagy László naplója több helyütt is megemlíti, hogy Margit a Bartók táncgyűttes próbájára, vagy táncházba ment (Nagy 1994). Az ekkoriban megismert jórészt erdélyi tánc, népdal és zene igen nagy hatást gyakorolt a költőre. Jól érzékelhető, hogy lírájában csak az 1974-ben kiadott Szent Búborék című kötettől kezdve szaporodtak meg a folklórtémát feldolgozó költemények. Míg Nagy László költszetében a szülőfalujából hozott folklórmotívumok és stílusjegyek kezdettől fogva jelen vannak, addig a „külvárosi Antigoné”-ként jellemzett Szécsinél csak e mozgalom hatására jelentkeznek.

Vitába szállnék Kemény Gézával, aki a hatvanas évek közepéről származó, *A kivirágzott kéz* című verset *A halálra táncoltatott lány* balladájának parafrázisaként értelmezi (Kemény 1998: 8.). A ballada alaptörténetének nyomát sem találni a szövegben: nincs hétszeri kérés és elutasítás, a táncba hívó nem írja elő, hogy párja milyen ruhát vegyen fel, s hiányzik a haldoklást érzékeltető három panasz is. A „*muszáj tánc*” az egyetlen motívum, melybe ez az értelmezés kapaszkodhat, de szó sincsen a versben a balladai bosszút motiváló csalfaságról, sokkal inkább a kettős halálról. Biztosabban kötődik a költemény a középkori danse macabre-hagyományhoz. A refrén által létrehozott rondóváltozat formailag idézi fel a haláltáncot, másrészt pedig a táncba hívás motívuma is erre utal. Igaz, egyetlen éltől szólít csak táncba, a többi résztvevő régtől porladó halott:

*Aluszom: csontomnak sötét hordák csontja a párna.
De föltámadnak az ősök, ha mozdul a derekam:
gyere velem táncolni a halálba.*

A haláltánc-motívum már a korai pályaszakaszban megjelenik: a *Tánc* című versben szintén a halállal s táncsal teljes időből hívja örök szerelembe párját a lírai alany:

*Teliholdból süt a végzet,
csillag markol vérkörökbe,
halálforgás minden óra,
jőjj szeretni mindörökké.*

Egyértelműen folklór-ihletésű az utolsó kötetben megjelent Trójai friss. Címében a friss csárdásra utal, a táncház-mozgalomban elterjedt táncnevezéseket követi: helymegjelölés és a tánc hagyományos, helyi – itt tempójelzéssel történő – megnevezése (hozzáértendő, hogy csárdás). Egy Mezőségről származó táncszó-törédket alkalmaz refrénként, mely az irodalmi hagyományból Vörösmarty A vén cigány című versét is

felidézi: „Húzzad édes muzsikásom / Mert én néked meghálálom”. A vers felépítése egészében is ehhez a hagyományhoz kötődik, a felező hetes sorok pontosan rákiabálhatók az általában 4/4-ben húzott csárdásdalamokra. A versszakok harmadik sorában történő szóismétlések – pl. „Haj fehérre, fehérre”, „Haj pörére, pörére” – szintén folklórgyakorlatot követnek. Nem is jelenik meg itt tánc konkrétan, inkább „táncnótaként” értelmezhető a vers.

„*Hogy mi szerettem volna lenni igazából? Bohóc. Bohóc, aki szívesen táncol és cigánykerekezik az embereknek, lévén maga is ember. S nem én tehetek róla, ha a közönség az arénát kedveli jobban.*” – vallja egy interjúban Szécsi Margit (Mezei 1971: 394.). Költszetében azonban alig fordul elő a felszabadult, csupán jókedvből járt tánc, amit annyira szeretett. Mindig ellenpontként, vagy ironikus távolságtartással építi verseibe e motívumot. Haláláig hű maradt azon eszményéhez, hogy az erkölcs, vagyis az igazság és a szépség összetartoznak. A művészetében kiteljesedő etikai-esztétikai egységet megbontani nem lehet. Szerepfel fogása a mindenkor igazmondókéval rokon: „hajdan a regösénekesekek nyelvét kivágták, a rovásírásstudók kezét pedig levágták. Ilyen volt a legősibb irodalompolitika. A szellemet a legtöbb hatalom nehezen tűri...” – mondta egy interjúban (Brassai-Sipos 1988: 2.).

Szécsi Margit költszetében és életében is megmaradt – kötéltáncosként, soha meg nem inogva – annak az öntudatos, kemény asszonynak, aki már életének delén így nyilatkozott: „*Hiszem, hogy az emberiségnek nem mindegy: poézissal él, vagy pénz-csinálta muzsikával. S ha nem is kötelezne rá senki, akkor se tudok mást tenni: álmodni teljes erővel – s munkálni álmaimat.*” (Szécsi 1967: 86.). Éljük, ha lehet, poézissal, s vegyük kézbe újra (vagy először) verseit! Szécsi Margit idén májusban lett volna nyolcvanéves.

M. Nagy Emese

Jegyzetek:

Brassai-Sipos András: *Szécsi Margit a realitások bevalóságáról, a gondolkodó emberek közérzetéről* (interjú), 1988, Magyar Ifjúság, 51.2-3.

Eliade, Mircea: *A szent és a profán*, Európa Könyvkiadó, 1996, Budapest

Kemény Géza: *A kivirágzott kéz* – Ünnepek és szertartások, szerepek és gesztusok Szécsi Margit költszetében, 1998, Püski Kiadó, Budapest

Mezei András: *Az Élet és Irodalom látogatóban Szécsi Margitnál* (interjú)

Látogatóban – Kortárs magyar írók vallomásai (új gyűjtemény, szerk. Lengyel Péter), 1971, Gondolat Kiadó, Bp.

Nagy László: *Krónika-törédek Nagy László naplója* 1975. II. 14-től 1978. I. 29-ig (sajtó alá rendezte Görömbei András), 1994 Helikon Kiadó, Bp.

Szécsi Margit (a): *Vallomás, Új Írás* 1967. 3. 86.

Mesék az életemből – a *Nyurga Móki*, Hitel 1998. 5. 48-65., 6. 38-56.

Szécsi Margit (b): *Tengeri naplók (1972-1977)* – *Semmi érdekes, csak öröm*, Kortárs 1998. 9. 1-14.

Tarján Tamás: *Nagy László tekintete*. A költő – mesterek és kortársak között, 1994, 129-176., General Press, Budapest.

TÁNC

m ű v é s z e t
D A N C E A R T

Hungary's Leading Dance
Publication

Volume 39
No. 3. 2008

Editor-in-Chief: Zsuzsa Kaán

Patrons:
Iván Markó,
László Seregi

The Council of Patrons
and the Editorial Board:

Cecília Esztergályos,
Gyula Harangozó,
Gábor Keveházi,
Antal Kricskovics,
Zsuzsa Kún,
Myrtill Nádas,
György Szakály,
Zoltán Zsuráfszky

English translator:

Tamás Kálmán
Assistant:
Idikó Forró

Address of the Editorial office:

H-1300 Budapest,
Postbox: 142

Tel./fax: (36-1) 368-5470

www.tancmuveszet.hu

www.danceart.hu

e-mail:
danceart@t-online.hu

Art Designer:

Zsuzsa Kaán

Pre-press:

András Kató

Reading editor:

Zsuzsa Kaán

Pre-press Manager:

TRIONFO Studio

Published by:

International Dance and

Culture Foundation

Publisher: Zsuzsa Kaán

Sponsors of this issue:

International Dance

and Culture Foundation

TRIONFO Studio

NKA, NCA

Lapadatok megrendelési és
szállítási információkért
keressék meg az

«OBSERVER»

1304 Budapest, Astoria u. 11.

Tel.: 303-4736, Fax: 303-4744

E-mail: megrend@observer.hu

http://www.observer.hu

HU-ISSN: 0134-1421

The No 3. issue selects

from dance events prior

to June 15, 2008.

Contents

4 WE CONGRATULATE OUR AWARDED ARTISTS ON THE OCCASION OF THE INTERNATIONAL DANCE DAY

5 The winners of the II. New
Generation International Youth
Ballet and Contemporary Dance
Competition

PROGRAMME SUGGESTION

6 The August programme of the
Honvéd Ensembles

BOOKMARK

7 **Iván Vitányi:** *Here is the Dance
Lexikon – Let's remember to
Gedeon Dienes!*

FAREWELL TO

8 **Endre Jeszenszky** (1925-2008) –
Obituary by **Zsuzsa Kaán,**
György Klapka and **Attila
Egerházi**

INTERVIEW FOR TWO VOICES

11 **Tamás Kálmán:**
*"If two dancers can cooperate
well, then it is worth to utilize!"* –
Speaking with Alexandra Kozmér
and Zoltán Oláh

EXCLUSIVE

14 **Adél Orosz is seventy years old** –
Compilation by **Tamás Kálmán**

LIVING DANCE HISTORY

16 Gyula Harangozó Memorial
Programme – Commemoration by
Adél Orosz and **Tamás Kálmán**

15th EUROPAS HUNGARIAN DANCE AWARD AND 6th EUROPAS-GALA

18 **Zsuzsa László:** *The mood of a
press conference*

19 *Press Conference and the new
Board of Trustees*

20 * *The 15th Prize Giving Ceremony
and the 6th EuroPAS-Gala at the
Budapest Operetta Theatre*

23 *The Party* – Snapshot by **Béla Kanyó**

Article marked * have an English version.

ON THE FRONT PAGE:

24 **Zsuzsa Kaán:**
Peter Pan or the found boys

WORLD MIRROR

Szilárd Macher:
26 Old-new Sleeping Beauty
in the Covent Garden

28 **Myrtill Nádas:**
2 one-act pieces on the repertoire
of the Royal Ballet

CRITIC

30 • Contemporary ballet
Zsuzsa Kaán:
Rouge/Déjà-vu – 2 premiers and
the *Carmen* on the repertoire
of the Hungarian BalletTheatre
Gödöllő

• Folk dance

32 **Emese M. Nagy:**
Mezőség – The Premiere of the
Honvéd Dance Theatre in the
National Dance Theatre

CONTEMPORARY DANCE

34 **Zsuzsa Kaán:** *Dance Rite with
Catharsis* – The Shen Wei Dance
Arts in the Palace of Arts

DANCE AND LITERATURE

36 **Emese M. Nagy:**
„Táncot forgósat, édeset”
("To dance rotating and sweet") –
The role of the dance in the poetry
of Margit Szécsi

CONTENTS

EXCERPS

THEY WERE OUR GUESTS

42 **Zsuzsa Kaán** – **Tamás Kálmán:**
Ballroom for Life – The Elizarov
Dance Company in Budapest

15th EuroPAS Hungarian Dance Award

ON THE OCCASSION OF THE DANCE WORLD DAY AND THE EU-JOINING OF OUR COUNTRY WE HAND OVER THE 15TH TIME THE EUROPAS HUNGARIAN DANCE AWARD, WHICH IS THE PROFESSIONAL PRIZE OF THE LEADING HUNGARIAN DANCE PUBLICATION: TÁNCMŰVÉSZET (DANCE ART MAGAZINE)

Festive Address

Dear Audience!

I would like to welcome you here and I'm very happy that we spend this beautiful evening together. I would like to welcome the patrons of this festive evening: first of all the special guest of the gala, the honorary EU patron: **Dame Klára Antall**, the wife of the first Prime Minister of Hungarian Republic, who initiated Hungary's EU-membership. I would like to welcome the national patron: **Mr. László Mandur**, the Vice President of the Hungarian Parliament and the cultural patron: **Dr. István Hiller**, Minister of the Education and Culture. Finally I would like to welcome the professional patrons of the Gala: **Mr. Gábor Miklós Kerényi**, the Director of the Budapest Operetta Theater and **Mr. László Seregi**, the leading choreographer of the Hungarian State Opera House, who honoured the gala with his presence. I would like to thank the support of the our sponsors and the mediasponsors. This Gala evening couldn't be realized without their help.

Ladys and Gentlemen!

The EuroPAS Hungarian Dance Award exists since 1993. This is a beautiful bronze statuette by Kossuth Prize winning artist, **Gyula Pauer** and an exclusive media present of DANCEART Magazin. The new prize winners have already received the gonden badge of the prize at the press conference. And now let's start the prize giving ceremony – this year *in four categories and in four sections*:

1./ In the category of „Hungarian Dancer working in Hungary” – in classical ballet-modern dance-show dance section the prize goes to **CSANÁD GERGELY KOVÁTS**, the member of the Hungarian National Ballet. The Prize and the Diplom is handed over to him by a member of the Board of Trusties of EuroPAS Hungarian Dance Award: **Mr. Péter Szántó**, the president of the Hungarian Fashion and Sport Dance Alliance and **dr. Imre Karl**, strategy deputy CEO of the Hungarian Power Companies Ltd., who is representing the MVM-Group.

2./ In the category of „Hungarian Dancer working in Hungary” – in Folk Dance section – the prize goes to a brother and a sister **DOROTTYA MÁTÉ** and **MÓRIC MÁTÉ**, the soloists of the Star Eyes Dance Ensemble. The Prize and the Diplom is handed over to them by a member of the Board of Trusties of EuroPAS Hungarian Dance Award: **Mr. Gábor Mihályi** choreographer, the artistic leader of the Hungarian State Folk Ensemble and **Mr. György Klapka**, the former great dancer and nowadays great businessman.

3./ In the category of „Hungarian Dancer working in Abroad” – in Classical, Modern and Contemporary Ballet section the prize goes to **ANDRÁS LUKÁCS** dancer/choreographer, the soloists of the Wiener Staatsoper. The Prize and the Diplom is handed over to him by a member of the Board of Trusties of EuroPAS Hungarian Dance Award: **Mr. József Cserta**, the Soloist of the Hungarian National Ballet.

4./ In the category of „Foreign Dancer working in Hungary” – in Classical, Modern and Contemporary Ballet section – the prize goes to the outstanding Czech balerina, **LINDA SCHNEIDEROVÁ**, the soloist of the Hungarian BalletTheater Gödöllő! The Prize and the Diplom is handed over to him by a member of the Board of Trusties of EuroPAS Hungarian Dance Award: **dr. György Bárándy**, lawyer.

5./ In the category of „Ensemble representing Hungarian Dance Art at a high standard” – in Musical Dance section – the prize goes to the **MADÁCH MUSICAL DANCE SCHOOL**. The prize is taken over by **Mr. Gyula Sárközi**, the founder and director of the school, and by ten student. The Prize is handed over to them by the Patron of the Danceart Magazine, the creator the Hungarian Musical Dance, the choreographer of CATS and The Phantom of the Opera: **Mr. László Seregi!** And by **Mr. Károly Quirin**, the marketing representative of the TÖRLEY Sparkling Cellar.

Dear Prize winners and dear Prize givers!

Now I would like to say some words to you: some of you are standing here for years, and some of you are standing here for the first time.

15 years have passed, which is very long time in the art as well. I am very happy, because this dance award has lived through – such a long era.

New prizes have born, others have changed during the years. In the meantime our Board has also changed, most sharply it changed right now, on the 15th occasion.

Nevertheless we remained faithful to the statuettes, and what is more important, we remained faithful to the conception of the award. We have awarded the classical branches of the dance art in since 1994, we have given the prize to outstanding dance artists with considered knowledge and to dance companies, which achieve stormy applause.

We have handed over 61 awards in the last 15 years, and I think I can say, that we haven't made a mistake. Sometimes we esteemed the knowledge and the talent, at some other time a surprising, daring new creation. But sometimes the award did more than that: we could direct the attention of the profession and the audience to one of the dancers.

And one more thing: we have given the award always at the right time. Maybe this is also why the EuroPAS Hungarian Dance Award is exceptional among the non-state awards.

Ladies and Gentlemen!

The dance prize since its foundation represents the promise of being a part of Europe in its name. But since the EU-membership of our country we gave new perspectives to the award: First we made it international and we developed it to a gala evening. Today we celebrate its 6th anniversary!

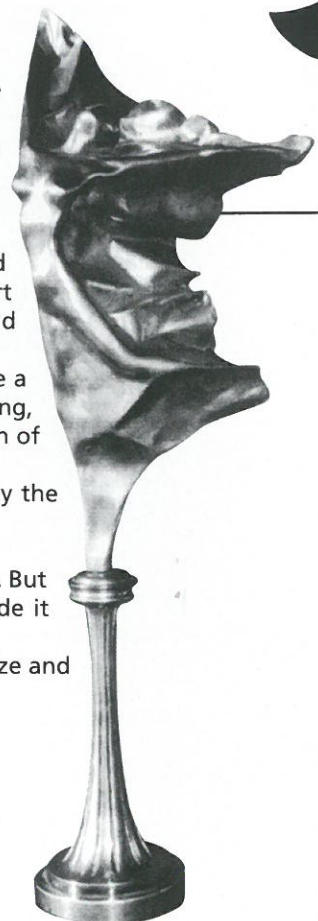
Dear Prize Winners! As the President of the Board of Trusties, let me congratulate first to the prize and I wish you success to the future.

Dear Audience! I wish you a good entertainment!

Zsuzsa Kaán,
the Editor in Chief
of Hungarian Danceart Magazine and
the President of the Board of Trusties
of EuroPAS Hungarian Dance Award

Tamás Kálmán,
the Producer, Translator and
one of the Hosts
of the 6th EuroPAS-Gala

Budapest Operetta Theatre, 29. 04. 2008.

Dr. Gusztav Fogarassy

DANCEFUSION® SM
DIVERSIFIED DANCE*

FUSION® SM TM
Hungary + Euro/Asia
Audio-Visuals, Printings, Clothing, Education, Entertainment

CHOREOLOGY: Human movement and music, and the universal principles of movement and rhythm, derived from global activities of sport, aerobics, dance and theater, routinized as children's and adult's cross-training in creativity, cultural and artistic diversity, and exercise at home, in school, or at the studio.

The very same thing gives professionals **concert studies** in crystalline technical and stylistic versatility that can double, not only as perfect rehearsal warm-ups but also as dynamic **DIVERSIFIED DANCE*** choreography performed on theatrical stage. **INCREDIBLE!** Must be seen and physically experienced.

THE REAL THING -- NOT THE LIBELOUS IMITATIONS, MISNOMERS AND MISREPRESENTATIONS OF RECENT YEARS IN SPECIFIABLE MEDIA AND DANCE PRACTICE!

For live and audiovisual (CDs, DVDs, etc.) teacher training and performances; testing, certification, authentication in diversified dance; promotions and the licensing of fusion trademarks to others, contact:

Gusztav Fogarassy, Ph.D., Professor of Choreology, **DANCEFUSION**® SM FOGARASSY DIVERSIFIED DANCE Company

VIRTUAL UNIVERSITY OF DANCE® SM

Write simultaneously to both CENTERS: PO BOX 706, Marshall, MN 56258 USA PF 912, Budapest, Hungary 1244 Website: www.dancefusion.org Email: drgf@psai@yahoo.com

Cultural and Artistic **DIVERSITY**, Professional **VERSATILITY** cross-training in the forms of dance and related aerobics-exercise and theatre movement: **DIVERSIFIED DANCE*** for studios, schools, universities and the people at large **INTERNATIONALLY!**

BOOK NOW...

*Common law-protected trade name

WILL TRAVEL! **

And/or make **DIVERSIFIED DANCE* Teacher Training and Qualifying **MASTER CLASSES** available on AUDIOVISUAL MEDIA along with **PRINTED MATERIALS** including the Fusion®™ **CULTURAL GUARD** Newsletter.

BREAKING THE STYLE BARRIER!

"THE ONLY THEORY AND PRACTICE OF ITS KIND."

After 22 years in the works beginning in 1958, was **FUTURISTICALLY INNOVATED** in 1979-1980 -- single and compound word trademarks, copyright materials and all -- and **CHOREOLOGICALLY DEVELOPED** ever since for **K-12 and HIGHER DIVERSITY EDUCATION AND ENTERTAINMENT IN THE MILLENNIUM OF THE SPACE AGE!**

OUR MISSION is promoting **CHOREOLOGY** -- the knowledge of all forms and complements of dance -- to improve diversified teaching and performance by symbolic and practical means: crossing the river of differences on the ferry of similarities; letting the cultural and artistic identity of others flourish as well as one's own; rendering the broadest possible dance generalization operable by one man in support of its sources of rotatable parts crystallized from all over the world; guiding talents into respective specializations like **A COSMIC SPRINGBOARD TO STARDOM IN THE FIRMAMENT OF DANCE!**

Vendégeink voltak

Ballroom for Life

JÚNIUS KÖZEPÉN ISMÉT HAZÁNKBA LÁTOGATOTT A VILÁGHÍRŰ JELIZAROV TÁNCSZÍNHÁZ. A BUDAPESTI KONGRESSZUSI KÖZPONTBAN 17 BAJNOK PÁROS KÁPRÁZTATTA EL A KÖZÖNSÉGET EGY SODRÓ LENDÜLETŰ, PROFESSZIONÁLIS ÉS MINDEN TEKINTETBEN VILÁGSZÍN-VONALÚ TÁNCSHOW-VAL.

A Jelizarov Táncszínházat 1999-ben, Szevasztopolban alapította Vagyim Jelizarov, aki a mai napig a színház koreográfusa és igazgatója. A színház múltja 30 évre tekint vissza, és a „Viktorija” nevű társastánc klubhoz köthető. Ez a klub volt a világ első társastánc központú táncszínháza, amely nemcsak Ukrajnában és Európában, de világszerte is széles körben elfogadott és népszerű lett. A jelen társulat tagjainak mindegyike hivatásos táncos, közülük több páros is elnyerte az ukrán és orosz országos bajnoki címet. Műsoraikkal számos európai, ázsiai és észak-amerikai nagyvárosban megfordultak már; a híres berlini Friedrichstadtpalast-tól a Cannes-i filmfesztiválig. 2006-ban egy 2 hónapos kínai turné után Franciaországban léptek fel, majd 2007 novemberében Kanadában debütáltak, ahol mind az öt koncertjükkel óriási sikert arattak. Magyarországot és a magyar közönséget 2005 őszén hódították meg először, országos turnéjuk minden állomásán teltházas előadásokon bizonyították tehetségüket. A június 15-én megrendezett, kétrészes

Ballroom for Life

klasszikus bécsi keringővel indult, majd sorra következtek a latin és standard táncokon alapuló, látványosabbnál látványosabb módon összeállított táncképek.

A Jelizarov-társulat műsorában a társastáncoké volt a főszerep, de a kétszer egyórás showt más táncműfajok képviselői (például az orosz néptánc, a hip-hop, a hastánc vagy a klezmer zenére komponált táncok) is színesítették. Sőt, a táncosokon kívül ügyes artista- és esztrád-jellegű részletek is fűszerezték az előadást. Minden koreográfia a pop-artból származtatott, iver ismétléséből álló, dekoratív háttér előtt zajlott. Az összehatást még tovább erősítette a professzionális színpadtechnika, és a látványhoz maximálisan hozzátartozó, elegáns és exkluzív kosztümök sokasága. Elsősorban ennek és a szenvedélyes táncosok egységes mozgásának köszönhetően a szó legjobb értelmében vett revü született! Nem véletlen, hogy szinte minden szám után még tovább izzott a levegő.

Egy-két túlságosan gyors és diszharmonikus zenei mix kivételével (különösen a II. részben) a műsor egészét a versenyeken is ismert módon összeállított zenei montázsok képezték. A legnagyobb tetszést azok a számok váltották ki, amelyeknél a zenei anyag viszonylag ismert világlágerekből vagy musicalrészletekből állott, és amelyekben ezek – a belső áthangszerelés ellenére – mégiscsak elejétől a végéig elhangzottak.

A társastáncra, versenytáncra és formációra amúgy is fogékony, jószívetű közönség elragadtatással szemlélte a változatos koreográfiákat: például a Páris-tangót éppúgy, mint a három pár „komisch” számát, a New York-New York-ot, vagy a fehér estélyi ruhákban pompázó keringőt, akárcsak a hatalmas vörös leplet szoknyának – sőt, virágsziromnak – is használó szólista bravúros táncát négy férfitáncos közreműködésével.

Amit még tovább néztünk volna, az a mesés népviseletekben indított orosz tánc volt. Kár, hogy a koreográfus ebből nem bontott ki a többihez hasonló, nagyobb lélegzetű táncblokkot, hiszen ezt a táncot egy ilyen ragyogó társulatnak egyenesen emblematikussá kellene tennie a külföldi turnék során!

Mint az együttesvezetőtől az est elején megtudtuk, a

Ballroom for Life

című produkciót nemcsak pusztán szórakoztatás céljából hozták létre a szervezők. Egyik fő céljuk az olyan komplex és összetett életstílus népszerűsítése, amelyben egyszerre van jelen a sport, az esztétika és a művészet. S amely minden korosztály számára egyszerre nyújt izgalmas kikapcsolódást és felejthetetlen élményt! Nos, a sikerből ítélve valamennyi néző nevében megállapíthatjuk, hogy a

Ballroom for Life

minden tekintetben megfelelt a várakozásoknak és az alkotói szándéknak is. Ezért a Jelizarov Táncszínházat s egyedülálló produkciójukat bátran ajánlhatjuk a legvájtaszeműbb és legigényesebb közönségnek. Reméljük, hamarosan viszontlátjuk őket.

Kaán Zsuzsa – Kálmán Tamás

Vendégeink voltak

Fotók:
innerimages.hu
foto2004.hu

